МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ ТА СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

Кафедра інформаційних систем в управлінні та обліку

Вероніка Миколаївна Шиндарівська

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

на тему

«Бухгалтерський облік і аналіз розрахунків з постачальниками та підрядниками»

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Науковий керівник
д. е. н., проф. Олена ЛАГОВСЬКА

_____
(підпис)

Рецензент
д. е. н., проф. Ірина ЖИГЛЕЙ

_____
(підпис)

Завідувач кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку
д.е.н., проф. Сергій ЛЕГЕНЧУК

_____
(підпис)

Житомир
2024 р.

ЗМІСТ

ВСТУП……4

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ……..8

1.1. Економічна сутність розрахунків з постачальниками та підрядниками як об'єкта бухгалтерського обліку та аналізу……8

1.2. Анотований огляд вітчизняного законодавства та періодичної літератури з обліку і аналізу розрахунків з постачальниками та підрядниками…….……19

1.3. Міжнародні стандарти фінансової звітності, що регулюють облік і аналіз операцій з розрахунками з постачальниками та підрядниками……..29

1.4. Динаміка розвитку галузі та місце обраного підприємства в ній……...36

Висновки до розділу 1……..41

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ НА ПРИКЛАДІ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «ЛКФ «СВІТОЧ»»……43

2.1. Економічно-організаційна характеристика підприємства та організація бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками на ньому……...43

2.2. Організаційне та методичне забезпечення бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками на підприємстві……54

2.3. Оподаткування операцій з розрахунками з постачальниками та підрядниками……..60

2.4. Відображення розрахунків з постачальниками та підрядниками в звітності……...69

Висновки до розділу 2……..73

РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІЗУ РОЗРАХУКНІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ НА ПРИКЛАДІ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «ЛКФ «СВІТОЧ»»……...75

3.1. Оцінка основних аналітичних показників діяльності досліджуваного підприємства……...75

3.2. Інформаційне та методичне забезпечення економічного аналізу розрахунків з постачальниками та підрядниками на підприємстві……83

3.3. Аналіз розрахунків з постачальниками та підрядниками на підприємстві галузі……89

Висновки до розділу 3……..98

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ……...99

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……..104

ДОДАТКИ……..114

ВСТУП

Актуальність теми. Перед будь-якою організацією у процесі здійснення нею господарської та підприємницької діяльності виникає питання щодо придбання обладнання, запасів, товарів, матеріалів, робіт, послуг. Таким чином, у процесі господарської діяльності неминуче виникають і всебічно розвиваються взаємини з постачальниками та підрядниками.

Згідно з інформацією Державної служби статистики України, на 31 березня 2023 року (дані станом на 31 грудня 2023 року, ще не були оприлюднені) поточні зобов'язання та забезпечення підприємств за різними видами економічної діяльності складають 56,44% від загальної суми пасиву балансу [1], станом на 31 грудня 2022 року – 59,46%, станом на 31 грудня 2021 року – 57,64% [2]. Отже в середньому за останні 3 роки поточні зобов’язання та забезпечення підприємств за різними видами економічної діяльності в загальній сумі пасиву балансу займають 57%, що є вагомою часткою. Таким чином, точний облік суттєво впливає на ефективність господарської діяльності суб'єктів та прийняття виважених управлінських рішень, пов'язаних з виникненням та ліквідацією заборгованостей підприємства, а також формуванням його пасивної структури.

Тому, актуальність ефективної організації обліку та аналізу розрахунків з постачальниками та підрядниками полягає в тому, що якість відображення в обліку розрахунків з комерційними партнерами впливає на достовірність показників бухгалтерської звітності, правильність оподаткування підприємства, впливає на ризики штрафних санкцій за розрахунками з постачальниками та бюджетом. А ще важливим є розвиток та покращення обліку розрахунків з контрагентами, що надає безпосередній вплив на фінансовий результат діяльності підприємства.

Бухгалтерський облік здійснюється для відстеження змін та аналізу сум заборгованості та авансових платежів, для формування заліку між зазначеними сумами.

Крім звичайних господарських операцій, удосконалення бухгалтерського обліку дасть можливість чітко висвітлювати такі розрахункові операції, як взаємозалік, перереєстрація заборгованості іншого контрагента, списання

безнадійної заборгованості. Також потребує вдосконалення акт звірки розрахунків з контрагентами.

Інноваційність даного дослідження полягає в тому, що виявлено недоліки розкриття інформації про поточну заборгованість в звітності підприємств, а саме недеталізовано строки погашення поточної заборгованості в VI розділі «Зобов'язання» в формі 5 «Примітки до річної фінансової звітності», також для розкриття правдивої інформації про поточну кредиторську заборгованість було запропоновано додати рядок «Прострочена кредиторська заборгованість» до III розділу Пасиву Балансу. Для ефективного управління заборгованості перед постачальниками та підрядниками, потрібно здійснювати постійний контроль, це можна зробити за допомогою внутрішніх управлінських звітів. На основі цього було надано пропозиції щодо повного розкриття інформації та розроблено шаблони, які представлені в додатках до роботи.

Стан дослідження. У рамках розробки цієї бакалаврської роботи було використано наукові джерела, включно з монографіями та статтями з фахових видань. Були розглянуті та проаналізовані роботи таких вчених як: Ф. Ф. Бутинець, В. В. Смачило, Т. О. Мулик, П. Д. Каминський, А. І. Солонько, А. В. Киян, О. Ф. Ярмолюк, О. І. Замота, Н. В. Оляднічук, Л. В. Бабенко, В. В. Фесенко, К. Ю. Цьома, В. І. Матюха, Г. В. Мисак, І. М. Мягких, О. Ф. Томчук, Н. В. Новицька.

Мета даної роботи полягає у дослідженні діючої системи обліку та аналізу розрахунків з постачальниками та підрядниками та здійсненні рекомендації щодо її удосконалення.

Досягнення мети здійснювалось шляхом вирішення наступних **завдань**:

1) розглянути економічну сутність розрахунків з постачальниками та підрядниками як об'єкта бухгалтерського обліку і аналізу;
2) провести огляд вітчизняного законодавства та періодичної літератури з питань обліку та аналізу розрахунків з постачальниками та підрядниками, включаючи анотоване представлення головних аспектів і висновків з кожного джерела;

3) розглянути міжнародні стандарти фінансової звітності, що регулюють облік і аналіз операцій з розрахунками з постачальниками та підрядниками;
4) проаналізувати динаміку розвитку галузі та місце обраного підприємства в ній;
5) розглянути економічну та організаційну структуру підприємства, а також описати систему бухгалтерського обліку розрахунків із постачальниками та підрядниками, що діє на підприємстві;
6) розглянути організаційні та методичні аспекти, пов'язані з забезпеченням бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками на підприємстві;
7) розкрити процес оподаткування операцій з розрахунками з постачальниками та підрядниками;
8) розглянути відображення розрахунків з постачальниками та підрядниками в звітності;
9) надати оцінку основних аналітичних показників діяльності досліджуваного підприємства;
10) охарактеризувати інформаційне та методичне забезпечення економічного аналізу розрахунків з постачальниками та підрядниками на підприємстві;
11) проаналізувати розрахунки з постачальниками та підрядниками на підприємстві галузі.

Об’єктом дослідження бакалаврської роботи є дослідження ефективності ведення бухгалтерського обліку і аналізу розрахунків з постачальниками та підрядниками в цілому та на прикладі ТОВ « ЛКФ «Світоч»» .

Предметом дослідження є розрахунки з постачальниками та підрядниками на підприємстві.

Методи дослідження. Методична база даної роботи опирається на основні закономірності наукового дослідження, ключові теоретичні концепції та

нормативні акти, резолюції. Підхід до дослідження в цій роботі також включає використання універсальних та специфічних методів наукового аналізу. При цьому формально-логічні методи застосовувались для розробки основних термінів і визначень, відображених в контексті українського законодавчого поля.

Бакалаврська робота має структуру, яка включає вступ, три основні розділи із висновками до кожного та одинадцять підрозділів, загальні висновки, перелік використаних джерел та додатки. Текст займає 144 сторінки. Під час її написання було використано 70 джерел. Також було створено 20 таблиць, 4 з них винесені в додатки, та 45 рисунків як ілюстративний матеріал, 27 з них винесені в додатки, додано 8 додатків.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ

1.1 Економічна сутність розрахунків з постачальниками та підрядниками як об’єкта бухгалтерського обліку та аналізу

В умовах ринкової економіки, діяльність кожного суб'єкта господарювання включає взаємодію з великою кількістю підприємств та організацій, які виконують для нього роботи, надають послуги або продають необхідні матеріальні та товарні цінності [3].

Розрахункові відносини виникають в установленому порядку через укладання договорів, залежно від видів яких можуть встановлюватися різні умови надходження та оплати придбаних товарів, наданих послуг чи виконаних робіт.

Постачальники, які представляють собою фізичних або юридичних осіб, забезпечують доставку широкого спектра товарів і матеріалів, включаючи сировину, паливо, будматеріали та запасні частини. Вони також надають різноманітні послуги, включаючи електропостачання, газ, водопостачання, а також виконують спеціалізовані роботи, такі як ремонт та обслуговування основних засобів відповідно до умов договору.

Організації та самостійні підприємці, які займаються підрядною діяльністю, виконують роботи в області будівництва та монтажу на основі угод, що включають великі будівельні проекти.

У процесі ведення бізнесу, компаніям часто доводиться вибирати постачальника необхідних ресурсів. В цьому контексті можна виділити два основних підходи до вибору найкращого постачальника з усіх можливих варіантів, що пропонуються на ринку [5] (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Методи вибору постачальника

Назва методу	Опис	Недоліки
Аналітичний	Цей метод включає в себе використання набору критеріїв для оцінювання потенційних постачальників.	Інформація, надана потенційними постачальниками, може бути не в повному обсязі. Таким чином, якщо відсутні дані про деякі ключові характеристики, оцінювання не зможе коректно показати переваги співпраці з конкретним постачальником
Експертна оцінка	Цей метод використовує думку кваліфікованих спеціалістів, які можуть об'єктивно оцінити різні аспекти, пов'язані з постачальниками. На основі цих оцінок, вони визначають найкращого постачальника за допомогою рейтингів або комплексних експертних висновків.	При виборі постачальника може виникнути суб'єктивність з боку експертів. Це означає, що їхні особисті переконання або упередження можуть вплинути на їхні оцінки та рішення.

Також варто відзначити, що при виборі постачальника або підрядника необхідно врахувати ключові аспекти, такі як: якість товарів, послуг та обслуговування, вартість пропозиції, умови та терміни оплати, терміни доставки, процедуру вирішення скарг і т.д.. Адже взаємодія з іншими компаніями впливає на репутацію компанії-замовника. (Рис. 1.1).

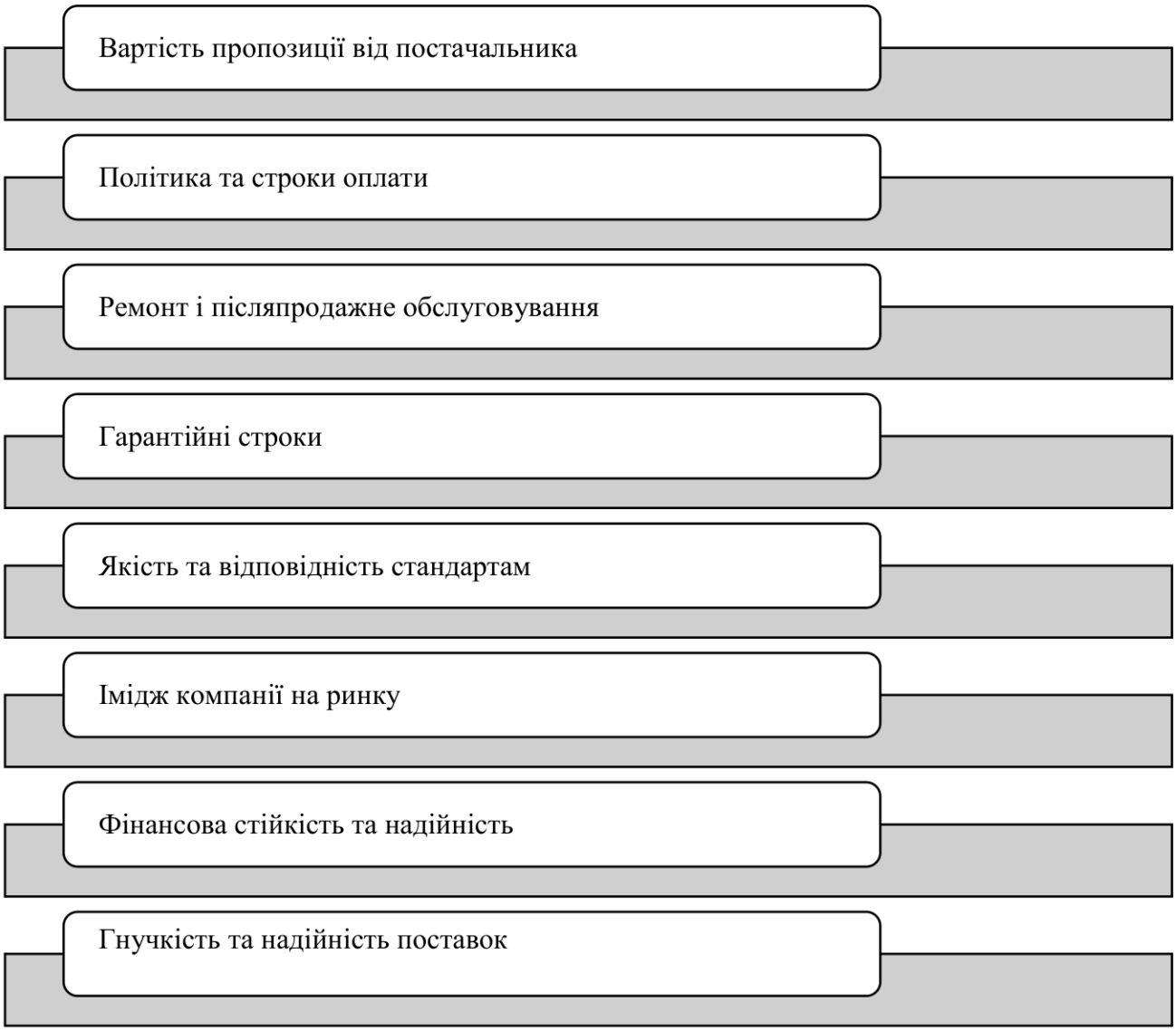

Рис. 1.1. *Умови вибору постачальників та підрядників*

Аналіз економічних характеристик постачальників та підрядників є ключовим елементом управління ланцюгами поставок і забезпечення ефективності операцій будь-якої організації:

- фінансова міцність і надійність - важливо перевірити фінансову стабільність і надійність можливих постачальників та підрядників. Це можна здійснити, аналізуючи їхні фінансові звіти, рейтинги, історію платежів та загальну репутацію в бізнес-середовищі. Фінансова міцність важлива, оскільки вона гарантує здатність підрядника виконувати свої обов'язки навіть при несприятливих економічних обставинах;
- цінова стратегія та загальні витрати - наступним кроком є аналіз цінової стратегії постачальників та підрядників, а також розуміння загальної структури витрат, пов'язаних з їхніми товарами або послугами. Це включає не лише пряму вартість товарів або послуг, але й витрати на логістику, зберігання, мито, податки тощо;
- якість та відповідність стандартам - якість товарів або послуг, які надають постачальники та підрядники, має бути ретельно перевірена. Це можна здійснити, аналізуючи сертифікати якості, відгуки від інших клієнтів, аудити на місцях та тестування зразків. Відповідність стандартам якості, безпеки та екологічним нормам є вирішальною для забезпечення довготривалого партнерства;
- гнучкість та надійність поставок - важливо оцінити гнучкість виробничих процесів постачальників та підрядників, а також їх здатність дотримуватися термінів поставки. Це включає здатність швидко реагувати на зміни в попиті, можливість збільшення або зменшення обсягів поставок без втрати якості та ефективності;
- післяпродажне обслуговування - якість післяпродажного обслуговування, яке включає гарантійне обслуговування, доступність запасних частин, сервісні центри, також важлива при оцінці постачальників та підрядників. Це забезпечує додаткову впевненість у тому, що будь-які проблеми будуть швидко і ефективно вирішені.

Ретельний економічний аналіз постачальників та підрядників дозволяє організації забезпечити стабільність, ефективність та якість своїх операційних процесів. Такий аналіз вимагає врахування різноманітних факторів, від фінансової міцності до якості продукції та послуг, і є ключовим для успішної стратегії управління ланцюгом поставок.

Ведення підприємствами та організаціями господарської діяльності неминуче призводить до необхідності взаємодіяти з іншими суб'єктами економіки з приводу придбання у них основних засобів, товарно-матеріальних цінностей, різноманітних робіт і послуг. Більшість таких взаємовідносин засновані на договорах, де виникають зобов'язання у встановлені терміни сплатити придбані послуги, роботи чи матеріальні цінності.

У бухгалтерському обліку організації та підприємства, що постачають своїм замовникам різні матеріальні цінності, послуги чи роботи, називаються постачальниками та підрядниками [6].

Розрахунки з постачальниками та підрядниками є важливим фактором бухгалтерського обліку, оскільки на фінансові результати підприємства значно впливає його здатність організувати своєчасний обіг коштів.

Як правило, розрахунки з підрядниками та постачальниками підприємств здійснюють після виконання рекомендованих ними робіт, отримання послуг або відвантаження ними товарно-матеріальних цінностей. Форми розрахунків між собою підприємства вправі обирати самостійно, закріплюючи свій вибір в укладеному договорі. Це може бути готівкова форма розрахунків і безготівкова.

Початок співпраці підприємства зі своїми постачальниками та підрядниками починається з укладання між ними договору поставки, в якому, відповідно до положень чинного законодавства, в обов'язковому порядку мають бути подані [3]:

- реквізити обох сторін, що уклали договір;
- сума договору та строк, на який його було укладено;
- предмет договору (послуга, товар чи робота);

– порядок та строки надання послуг, виконання робіт чи постачання матеріальних цінностей;
– порядок здійснення документообігу та розрахунків між сторонами, що уклали договір, а також порядок проведення звірок взаємних розрахунків;
– порядок нарахування штрафних санкцій за договором та врегулювання розбіжностей між сторонами [7].

Рис. 1.2. *Субрахунки рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»*

Як видно з рис. 1.2, пасивний рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», згідно з Планом рахунків бухгалтерського обліку, призначений для узагальнення інформації про [8]:

– одержані підприємством товарно-матеріальні цінності, спожиті послуги або виконані роботи, у тому числі по переробці матеріальних цінностей або з доставки, розрахункові документи, які були акцептовані та підлягають оплаті;
– отримані підприємством товарно-матеріальні цінності, послуги та роботи, за якими на даний момент не отримано розрахункових документів (тобто про невідфактуровані поставки);
– надлишки, виявлені у процесі приймання складу товарно-матеріальних цінностей;

– отримані послуги з перевезень вантажів, надані послуги зв'язку тощо.

Рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» може бути, як пасивним, у разі відображення заборгованості підприємства, так і активним – при відображенні авансів, виданих підприємством своїм постачальникам.

Вартість всіх робіт, послуг або товарно-матеріальних цінностей, які підприємство прийняло до бухгалтерського обліку, реєструється за кредитом рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками». Це відбувається у взаємозв'язку з рахунками обліку відповідних витрат або з рахунками обліку цих цінностей [9].

Документи, виписані постачальниками (такі як накладні, акти виконаних робіт, рахунки-фактури), є основою для записів за кредитом рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками». Це відбувається незалежно від методу, яким обліковуються цінності в аналітичному обліку.

Нерідко зустрічаються ситуації, коли надійшли від постачальника рахунки, що акцептуються та оплачуються до фактичного надходження на підприємство товарно-матеріальних цінностей, а в процесі приймання на склад товару, що надійшов, виявляється недостача, арифметичні помилки у рахунку, невідповідність цін договору тощо.

У таких ситуаціях рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» кредитується на суму невідповідності у кореспонденції з рахунками 37, 68 «Розрахунки з різними дебіторами та кредиторами», субрахунок 374 «Розрахунки з претензіям». За невідфактуровані поставки рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» кредитується на величину вартості товарно-матеріальних цінностей, що надійшли на підприємство, виходячи з їх договірних цін та умов [10].

Суми, які були використані для оплати рахунків постачальників (або, іншими словами, суми виконання зобов'язань перед постачальниками, які має підприємство), відображаються по дебету рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками». До таких оплат відносяться також аванси

видані та суми попередньої оплати, у кореспонденції з рахунками обліку коштів 30 «Готівка», 31 «Рахунки в банках» [8].

Для рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» регістром бухгалтерського обліку є відомість, що поєднує в собі аналітичний та синтетичний обліки. У такій відомості систематизується в хронологічній послідовності в розрізі кореспондуючих рахунків вся інформація, накопичена про те, як відбувалися на даній ділянці обліку господарські операції [4].

На підприємствах бухгалтерський облік ведеться за допомогою обчислювальної техніки, тому всі дані, що відображаються в первинних документах, що піддаються не тільки ручній, а й комп'ютерній обробці, після закінчення якої стає можливим складання різних по змісту регістрів як синтетичного, і аналітичного обліку [4].

До картки рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» включаються всі проводки, які протягом зазначеного періоду здійснювалися з тим чи іншим постачальником або з тими, хто їх цікавить користувачами об'єктами аналітичного обліку, або за прийнятими до обліку документів (наприклад, щодо конкретного об'єкту капіталовкладень, найменування того чи іншого матеріалу).

Крім цього, у картці рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» показуються залишки цінностей на початок і на кінець періоду, а також обороти за період і залишки по рахунку після кожної здійсненої проводки.

Аналіз рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» здійснюється на основі узагальненої картки рахунку. В цьому процесі, при потребі, можуть бути об'єднані підсумкові суми рахунків, які є важливими для користувача, в рамках ведення бухгалтерського обліку кореспондентам з рахунком 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками».

Як і в щомісячній картці рахунку, так і у зведеній картці рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» знаходять відображення підсумкові сальдо за цим рахунком як на початок, так і наприкінці періоду, а в разі потреби і підсумкові суми кредитових та дебетових оборотів за рахунком [4].

На основі договору купівлі-продажу виникає взаємодія між організаціями-замовниками та організаціями-постачальниками. Кожен договір повинен мати певний перелік інформації про співпрацю (Рис. 1.3).

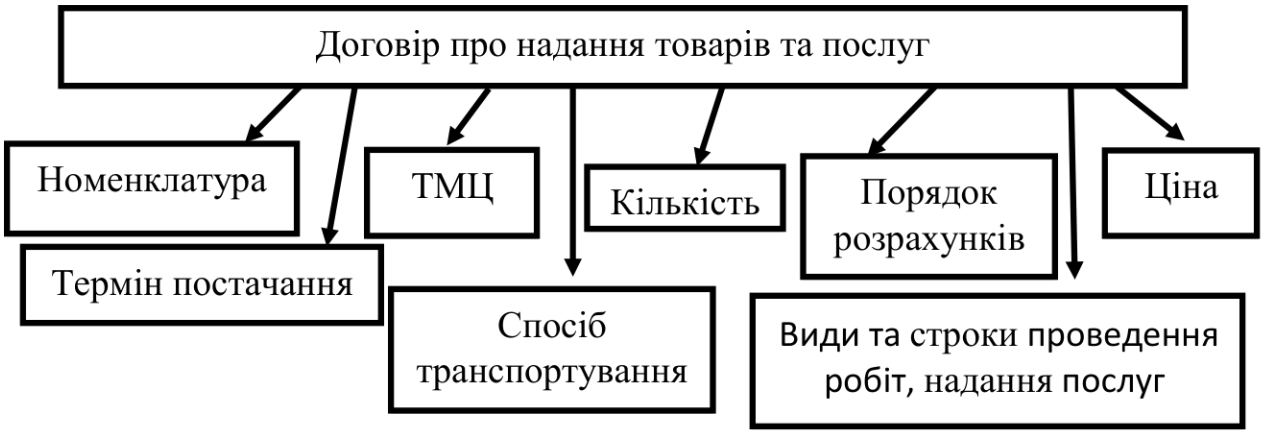

Рис. 1.3. *Зміст Договору про надання товарів та послуг*

Постачальники виставляють рахунки, платіжні документи та фактури за надану продукцію, які потім надсилають своїм клієнтам. У свою чергу, покупці здійснюють оплату відповідно до домовлених умов. Слід також сказати про нові правила, за якими треба виставляти рахунки-фактури.

Залежно від характеру розрахункових операцій використовуються різні форми безготівкових розрахунків, такі як акцептна, акредитивна, платіжні доручення, чеки та векселі.

Застосування конкретної форми розрахунків передбачається у договорі між сторонами (постачальником та покупцем), за винятком випадків, коли правилами банку встановлено обов’язкові форми розрахунків.

За підсумками щомісячного проведеного аналізу рахунку складається оборотно-сальдова відомість, в якій наводяться дані про поточний стан дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства, у тому числі деталізованої по кожному з постачальників на початок місяця та на його кінець.

Після закінчення календарного року дані щомісячних оборотно-сальдових відомостей за рахунком узагальнюються у річну зведену оборотно-сальдову відомість [4].

Аналітичний облік за рахунком 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» здійснюється роздільно по кожному отриманому підприємством від постачальників рахунку. Важливим моментом при організації аналітичного обліку є те, що подані в ньому дані повинні забезпечувати користувачам можливість отримання таких відомостей, як [5]:

- інформація про розрахункові документи, що надійшли від підрядників та постачальників, термін оплати за якими ще не настав;
- інформація щодо невідфактурованих поставок;
- інформація щодо виданих підрядникам та постачальникам авансів;
- інформація щодо виданих підприємством векселів, термін оплати яких поки що не настав;
- інформація за векселями, з простроченою оплатою;
- інформація щодо отриманих підприємством комерційних кредитів;
- інформація про розрахункові документи, що надійшли від підрядників та постачальників, термін оплати за якими вже минув.

Некоректна оцінка операцій з розрахунків з постачальниками та підрядниками може критично позначитися на фінансовому стані та викликати низку інших негативних наслідків:

- неправильне обчислення сум ПДВ та податку на прибуток, які підлягають сплаті до бюджету, може призвести до виникнення податкових санкцій;
- маніпулювання інформацією у фінансовому звіті може призвести до неправильних висновків користувачів інформації через спотворення бухгалтерського балансу;
- некоректний розрахунок терміну позовної давності за кредиторською заборгованістю може призвести до втрати можливості вимоги її погашення від контрагента.

Все це робить фінансову звітність недостовірною, і як наслідок – результати аналізу фінансового стану організації, що своєю чергою впливають на прийняття рішень внутрішніх та зовнішніх користувачів даної звітності.

Отже, облік розрахунків з постачальниками та підрядниками є однією з найважливіших функцій бухгалтерського обліку для більшості підприємств та організацій. Зобов'язання перед постачальниками та підрядниками є найбільш суттєвими і часто виступають у формі кредиторської заборгованості [11].

Сьогодні правильна організація розрахункових відносин сприяє вдосконаленню економічних зв'язків та покращенню договірної та розрахункової дисципліни. Майбутні контрактні стосунки між сторонами залежатимуть від точності та своєчасності виконання обов'язків щодо поставки товарів та здійснення платежів.

В більш широкій перспективі, процес постачання можна охарактеризувати як координацію діяльності з постачання, що відбувається за участі спеціалізованого відділу на підприємстві. Цей процес відбувається під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх чинників, які зазнають змін з різною швидкістю та впливають на результативність відділу постачання.

Що стосується розрахунків з постачальниками, то неоплачені товари чи послуги призводять до утворення кредиторської заборгованості. У випадку виплати авансів, в бухгалтерському обліку фіксується дебіторська заборгованість.

Кредиторська заборгованість характеризується подвійною юридичною природою: як елемент активів вона входить до майна підприємства, що має права власності або володіння, та як частина зобов'язань, вона відображає борги перед кредиторами.

Враховуючи викладене, можна стверджувати, що кожне підприємство виступає в ролі кредитора та дебітора одночасно. В кожній розрахунковій операції може виникати дебіторська заборгованість на одному підприємстві, а на іншому – кредиторська. Такі операції часто призводять до створення різноманітних, інколи суперечливих, цілей для їх учасників.

1.2 Анотований огляд вітчизняного законодавства та періодичної літератури з обліку та аналізу розрахунків з постачальниками та підрядниками

Облік розрахунків між підприємством та його постачальниками та підрядниками базується на вимогах Національних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності, зокрема, на НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [10]. Поточні зобов'язання в Балансі відображаються за сумою погашення в розділі під назвою «Поточні зобов'язання».

На сьогоднішній день немає чітко сформованого визначення «зобов'язань». Є кілька нормативних баз, що регулюють зобов'язання в Україні, а саме Господарський Кодекс [9], Цивільний Кодекс [12] та Податковий Кодекс [13]. Також визначення зобов'язань та правильність їх відображення у фінансовому звіті відображено у НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [10], НП(С)БО 11 «Зобов'язання» [14], НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» [15], НП(С)БО 16 «Витрати» [16]. Для раціонального здійснення розрахунків з постачальниками та підрядниками, також слід враховувати вимоги інших нормативних документів, зокрема, щодо побудови відносин з контрагентами: Митний кодекс України [17], Закон України «Про електронну комерцію» [18], Закон України «Про захист прав споживачів» [19] (Табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Нормативні бази, що регулюють облік та аналіз розрахунків з постачальниками та підрядниками в Україні

Документ	Зміст
Господарський Кодекс України	Визначає законні основи економічної діяльності в державі та контролює взаємовідносини між учасниками економічних процесів, включаючи постачальників та підрядників. Ведення та аналіз розрахунків з постачальниками та підрядниками відповідають вимогам закону щодо укладання угод, виконання обов'язків сторін та захисту їхніх прав. Господарський кодекс України створює юридичні рамки для укладання та виконання

	таких угод, а також вирішення можливих конфліктів між сторонами.
Цивільний кодекс України	Встановлює основні рамки для юридичних відносин, які визначають взаємні права та обов'язки сторін, що можуть впливати на процедури обліку.
Податковий Кодекс України	Передбачає детальне документування всіх транзакцій щодо розрахунків з постачальниками та підрядниками, що сприяє коректному обчисленню податкових зобов'язань, відповідно до вимог кодексу. Встановлює норми ведення обліку, зокрема щодо необхідної документації, яка супроводжує фінансові операції, забезпечуючи можливість проведення аудиту та перевірки податкових декларацій.
НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»	Встановлює загальні принципи та норми формування фінансової звітності суб'єктів господарювання.
НП(С)БО 11 «Зобов'язання»	Визначає, як оцінювати та відображати у фінансовій звітності заборгованості перед постачальниками та підрядниками, а також як визначати строки їх погашення. Ці дані дозволяють проводити аналіз фінансового стану підприємства, включаючи аналіз його платоспроможності та взаємовідносин з кредиторами.
НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість»	Визначає, які зобов'язання перед підприємством вважаються дебіторською заборгованістю, та встановлює норми їх класифікації, оцінки, строки погашення та відображення в фінансовій звітності.
НП(С)БО 16 «Витрати»	Стандарт визначає принципи класифікації, вимірювання та визнання витрат: – придбання товарів і матеріалів - витрати на закупівлю товарів і матеріалів від постачальників, які використовуються у виробництві або продаються;

Продовження табл. 1.2

	– оплата праці підрядників - витрати, які підприємство понесло за послуги, що надаються підрядниками, якщо такі послуги використовуються для діяльності підприємства.
Митний кодекс України	Нормує процедури ввезення товарів та сплату мита, що може мати вплив на умови фінансових взаєморозрахунків з іноземними постачальниками.
Закон України «Про електронну комерцію»	Встановлює норми щодо організації електронного бізнесу та проведення електронних торгів, що можуть мати значення для оптимізації розрахунків з постачальниками через онлайн-платформи.

Закон України «Про захист економічної конкуренції»: визначає правила конкуренції та запобігання недобросовісній конкуренції в сфері розрахунків та угод з постачальниками [20].

Кодекс законів про працю України: врегульовує трудові відносини та права сторін при укладанні та виконанні трудових договорів з працівниками, включаючи

бухгалтерів та фінансових працівників, які здійснюють облік розрахунків з постачальниками. Ці нормативні акти визначають правові рамки, в яких підприємства оптової торгівлі повинні проводити облік і аналіз розрахунків з постачальниками. Важливо систематично відслідковувати зміни в законодавстві та адаптувати внутрішні процедури відповідно до вимог закону.

Серед вітчизняних вчених основні питання обліку та аналізу розрахунків з постачальниками та підрядниками розглядали Ф. Ф. Бутинець [21], Гончарук С., Чапко Т. [4], В. В. Смачило [22], Т. О. Мулик [23] та інші. Незважаючи на значні досягнення, досі залишаються недостатньо дослідженими аспекти методики та організації бухгалтерського обліку та аналізу операцій з постачальниками та підрядниками, особливо у контексті документування таких розрахунків. Важливість також зростає у вивченні факторів, що впливають на своєчасність погашення зобов'язань перед цими контрагентами. Також потрібно більш глибоко аналізувати законність і економічну обґрунтованість обмінних операцій (як грошових, так і негрошових) між контрагентами, їхню документальну підтримку, своєчасність та точність відображення у фінансовій звітності. Забезпечення точності господарських транзакцій та їх адекватне відображення в бухгалтерському обліку є одним з найскладніших і критичних елементів процесу розрахунків з постачальниками та підрядниками. Це важливо для проведення ефективного розрахункового процесу, проведення детального економічного аналізу та аудиту відповідності умовам договорів між сторонами (Табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Пропозиції щодо вдосконалення обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками

Вчений	Пропозиції
П.Д. Каминського, А.І. Солонько [24]	Розробка графіка документообігу: Це може охоплювати визначення ключових фаз процесу від одержання замовлення до остаточного оплати, із зазначенням осіб, відповідальних за кожну фазу. Також може бути включено часові рамки для виконання кожної фази, аби забезпечити своєчасність усього процесу.

	Розширення аналітичної класифікації рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», це може включати додавання нових полів до рахунку, таких як «Строк оплати» та «Категорія постачальника» (наприклад, постачальник товарів, виконавець робіт чи надавач послуг). Такі доповнення допоможуть більш ефективно контролювати розрахунки з постачальниками та підрядниками, забезпечуючи вищу прозорість фінансової звітності.
А.В. Киян,О.Ф. Ярмолюк [25]	Розробка продуктивного механізму виконання процесу постачання, що об'єднує три важливі складові: планування, структурування та контроль.
О.І. Замота [26]	Дослідження структури заборгованості перед кредиторами, враховуючи постачальників; Посилення внутрішнього нагляду в секції розрахункових транзакцій для забезпечення ефективного керування; Удосконалення автоматизованої системи аналітичного обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками.

Ці зміни можуть сприяти підвищенню ефективності управління платежами до постачальників та підрядників, забезпечуючи при цьому більшу прозорість і контроль. Зрозуміло, що будь-які пропоновані зміни повинні бути ретельно розглянуті та схвалені відповідальними органами управління компанії.

В таблиці 1.4 викладено думки науковців стосовно проблем, які вивчаються у рамках даної теми.

Таблиця 1.4

Огляд літературних джерел за темою дослідження

Автор	Назва статті	Питання, що розглядаються	Мета використання в організації обліку та аналізу
Пінчук, Т., Стефанович, Н., Кумейко, А. [27]	Економічна характеристика дефініції «дебіторська заборгованість» та методологічні підходи до її класифікації	У статті розглядається важливість дебіторської заборгованості для фінансової стійкості компаній, з акцентом на необхідність збереження балансу між ліквідністю та прибутковістю. Дослідження висвітлює різні підходи до дебіторської заборгованості з точки зору економіки, права та бухгалтерського обліку, а також пропонує класифікацію для поліпшення аналітичного обліку. Дебіторська	У статті проводиться аналіз різних методів визначення та класифікації дебіторської заборгованості в контексті управління компанією.

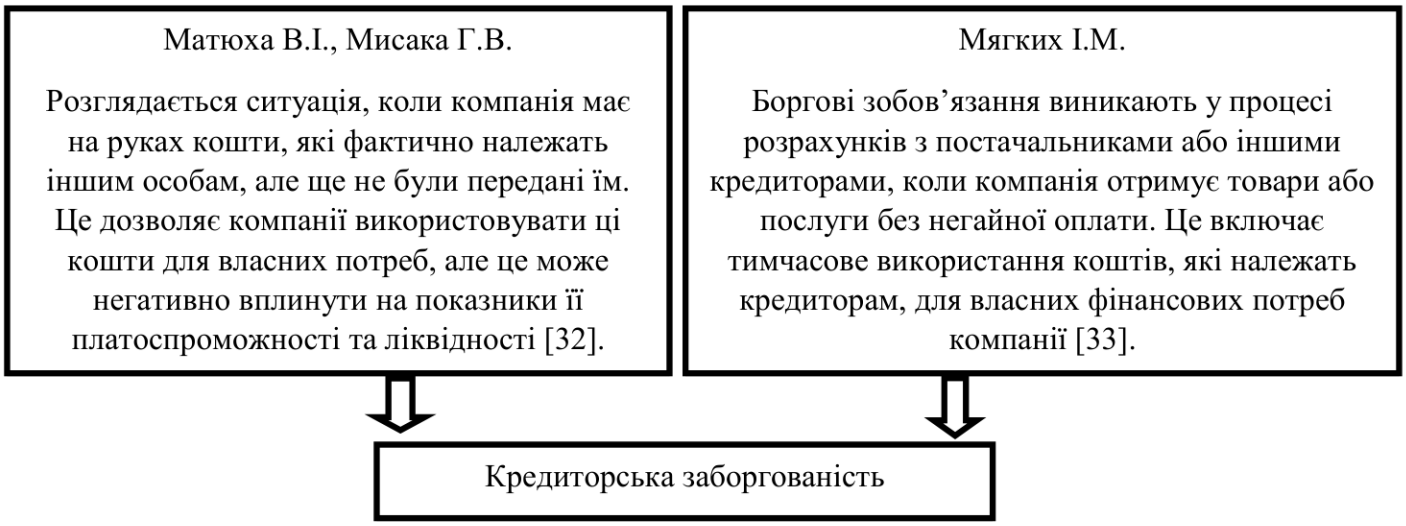
		заборгованість розглядається як кредит, актив або борг.	
Марусич, О., Шарманська, В. [28]	Дескриптивні засади ведення бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості та її репрезентація у звітності.	Стаття висвітлює інтегрований підхід до ведення бухгалтерського обліку та управління дебіторською заборгованістю. Вона підкреслює, що дебіторська заборгованість є частиною активів компанії та відображається у фінансовій звітності. Представлені форми та методи звітності, включаючи Баланс та Примітки, а також перелік міжнародних стандартів, пов'язаних з обліком дебіторської заборгованості.	Описуються методологічні основи ведення бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості та її відображення в фінансовій звітності підприємств.
Оляднічук Н.В [29]	Удосконалення обліку та аудиту розрахунків	Виділяється складність обліку та аудиту розрахунків з контрагентами через недоліки в законодавстві та нормативах.	Розробляються стратегії для поліпшення процесів відображення

Продовження таблиці 1.4

	із постачальниками та підрядниками	Стаття звертає увагу на недостатність досліджень методології обліку та аудиту, а також на необхідність документування та виявлення факторів, що впливають на своєчасність платежів. Підкреслюється важливість створення інформаційної системи для обліку та аудиту.	кредиторської заборгованості в бухгалтерському обліку з метою підвищення ефективності внутрішнього контролю та гарантування своєчасності платежів.
Бабенко Л.В., Фесенко В.В., Цьома К.Ю. [30]	Прикладні аспекти обліку та внутрішнього контролю розрахунків із постачальниками і підрядниками	Стаття фокусується на практичних заходах для структурування обліку та контролю зобов'язань перед контрагентами. Описані дії для забезпечення точності та своєчасності платежів, а також пропозиції щодо впровадження додаткових облікових записів та аналітичних таблиць для покращення контролю над кредиторською заборгованістю.	Проводиться узагальнення теоретичних і практичних аспектів обліку та внутрішнього контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками, а також пропонуються заходи для поліпшення методики відображення кредиторської заборгованості в обліку.

Примуш, Ю., Головченко, Є. [31]	Оптимізація розрахунків із постачальниками та підрядниками підприємств	Стаття досліджує економічну суть розрахунків з контрагентами як частину зобов’язань компаній. Вона включає процеси ідентифікації, визнання та оцінки у бухгалтерському обліку, а також методи для поліпшення цих процесів на прикладі конкретної компанії.	Стаття зосереджується на вивченні методів організації бухгалтерського обліку та аудиту розрахунків з контрагентами, а також на їхньому вдосконаленні на прикладі ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг», враховуючи нормативне середовище, галузеву специфіку, структуру підприємства, ринкові умови та його розвиток.

Зобов'язання є широким поняттям, що охоплює всі аспекти діяльності підприємства і виникає з моменту ухвалення будь-якого рішення, хоча не всі такі зобов'язання фактично реалізовані. Коли приймається рішення щодо практичної реалізації зобов'язання, яке передбачає обмін ресурсами та отримання юридичного визнання, його можна розглядати як фінансове зобов'язання. Цей процес перетворення, з теоретичного на практичний, зобов'язання веде до їх врахування у фінансовій звітності. Включення таких позицій, як кредити, позики, платежі за лізинг, а також обов'язки за контрактами на постачання або послуги, допомагає забезпечити рух господарських ресурсів і має вплив на ліквідність та здатність компанії виконувати свої зобов'язання.

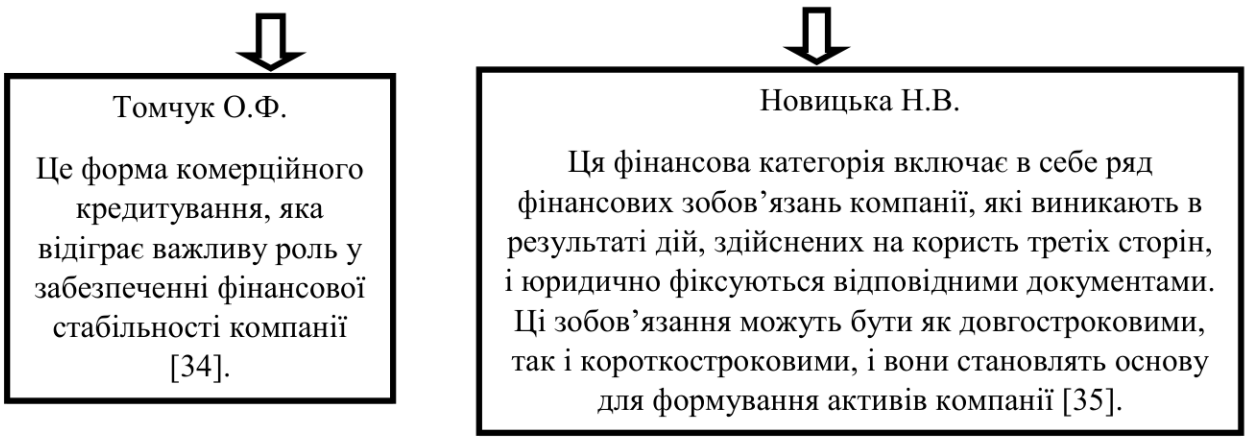

Рис. 1.4. *Визначення поняття «кредиторська заборгованість» вітчизняними науковцями*

Основні напрямки наукових досліджень:

- Електронне управління рахунками: дослідження ефективності та переваг електронних систем обміну даними між підприємствами та постачальниками; аналіз впливу електронних технологій на швидкість оплати та зменшення помилок в розрахунках.
- Автоматизація обліку рахунків: вивчення можливостей використання різних програмних продуктів для автоматизації обліку фінансових операцій з постачальниками; розробка нових методів автоматизації та їх вплив на ефективність управління.
- Аналіз фінансових ризиків: вивчення методів аналізу та оцінки фінансових ризиків, пов'язаних з взаємодією з постачальниками; розробка стратегій мінімізації ризиків та підвищення фінансової стійкості.
- Стратегії управління обліком розрахунків: дослідження різних стратегій управління розрахунками та визначення їх впливу на фінансові показники підприємства; аналіз кращих практик управління обліком розрахунків в різних галузях та країнах.

- Податкова оптимізація: вивчення можливостей податкової оптимізації при взаємодії з постачальниками; аналіз впливу податкових положень на вибір стратегій обліку розрахунків.
- Вплив регулюючих органів та законодавства: дослідження впливу законодавчих норм та вимог регулюючих органів на системи обліку і аналізу розрахунків; аналіз відповідності та дотримання підприємствами вимог законодавства у сфері обліку.
- Розвиток та впровадження інновацій: вивчення можливостей впровадження інноваційних технологій та методів в сферу обліку та аналізу розрахунків; розробка рекомендацій щодо впровадження новаторських підходів у практику підприємств.

Наукові дослідження в сфері обліку і аналізу розрахунків з постачальниками вивчають різні аспекти фінансової взаємодії між підприємствами та їх постачальниками з метою оптимізації фінансових процесів, підвищення ефективності управління та зменшення ризиків. Дослідження в цій області спрямовані на розуміння сучасних тенденцій, вдосконалення методів обліку та аналізу розрахунків, а також розробку стратегій для оптимізації взаємодії з постачальниками.

Відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», зобов'язання визначаються як фінансові зобов'язання підприємства, що виникли в минулих періодах та будуть сплачені у майбутньому, що призведе до втрати ресурсів підприємства, які мають економічну цінність [10].

Зобов'язання визнаються, якщо наявні дві обов'язкові ознаки:

- його оцінка може бути достовірно визначена;
- існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення [10].

Основи законодавчого регулювання обліку встановлені Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 року

№996-XIV. Цей закон визначає правові принципи організації, ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності. Він застосовується до всіх юридичних осіб, незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності, а також до представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності, які зобов'язані вести облік і складати фінансову звітність згідно з чинним законодавством [11].

Рис. 1.5. *Завдання системи обліку розрахунків з постачальниками на підприємстві*

Отже, ефективність організації обліку та аналізу розрахунків з постачальниками та підрядниками полягає в тому, що якість відображення в обліку розрахунків з комерційними партнерами впливає на достовірність показників бухгалтерської звітності, правильність оподаткування підприємства, впливає на ризики штрафних санкцій за розрахунками з постачальниками та бюджетом при викривленні податкової бази. А ще важливим є розвиток та покращення обліку розрахунків з контрагентами, що надає безпосередній вплив на фінансовий результат діяльності підприємства.

Бухгалтерський облік здійснюється для відстеження змін та аналізу сум заборгованості та авансових платежів, для формування заліку між зазначеними сумами. Крім звичайних господарських операцій, удосконалення бухгалтерського обліку дасть можливість чіткіше висвітлювати такі розрахункові операції, як взаємозалік, перереєстрація заборгованості іншого контрагента, списання безнадійної заборгованості. Також потребує вдосконалення акт звірки розрахунків з контрагентами.

1.3 Міжнародні стандарти фінансової звітності, що регулюють облік і аналіз операцій з розрахунками з постачальниками та підрядниками

Ведення обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками відрізняється певними особливостями як в українській, так і в міжнародній практиці. Оскільки спостерігається виражена тенденція до переходу до

використання МСБО та МСФЗ, зростає значущість питання гармонізації обліку розрахунків заборгованості в Україні.

Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ або IFRS англійською мовою) складають собою набір нормативних документів та інтерпретацій, які встановлюють правила і процедури складання фінансової звітності [37].

У ході перехідного процесу до ринкової економіки та приєднання до Світової організації торгівлі, в Україні відбулася значна трансформація у сфері бухгалтерського обліку. Реформування цієї сфери проводилося з огляду на ринкові вимоги та стандарти, забезпечуючи відповідність Міжнародним стандартам фінансової звітності.

Відповідно до концептуальної основи МСФЗ, зобов'язання розглядається як відповідальність або обов'язок діяти певним чином, який може мати юридичне підґрунтя через умови договору або законодавчі вимоги [37].

Фінансове зобов'язання може бути прийняте до обліку або за справедливою вартістю відшкодування, або за дисконтованою вартістю. Визнання фінансового зобов'язання відбувається тоді, коли організація стає стороною за договором щодо фінансового інструменту, внаслідок чого у неї з'являється зобов'язання щодо його передачі відповідно на дату укладання угоди або дату розрахунків [36].

Для визнання зобов'язання перед постачальниками та підрядниками, відповідно до міжнародних та національних стандартів, необхідно враховувати наступні критерії:

- наявність можливості втрати економічних переваг у результаті сплати цього зобов'язання;
- можливість об'єктивної оцінки його вартості.

За МСФЗ для малих та середніх підприємств, оцінка є методом встановлення вартості, за якою компанія зареєструє активи, зобов'язання, доходи і витрати у своїх фінансових документах [36].

Існує чотири методи оцінки для встановлення балансової вартості зобов’язань за концептуальною основою фінансової звітності: історична собівартість, теперішня вартість, поточна собівартість та вартість реалізації [37].

Історична собівартість - сума, яку отримують у формі активів або грошових коштів чи їхніх еквівалентів, що будуть використані для погашення зобов'язань у ході стандартної діяльності підприємства.

Теперішня вартість - це вартість майбутніх платежів, яка враховується з урахуванням дисконтування і зменшується на передбачувану суму відшкодування, яку очікується сплатити для виконання зобов'язань у звичайній діяльності компанії.

Поточна собівартість - сума грошей або їхніх еквівалентів без дисконтування, яка потрібна для виплати зобов'язання станом на сьогодні.

Вартість реалізації - за сумою погашення, яка є недисконтованою вартістю грошей або їхніх еквівалентів.

Варто відмітити, що в практичному застосуванні історична собівартість, поточна собівартість та вартість реалізації часто є ідентичними.

Варто підкреслити, що процес оцінки зобов'язань є ключовим елементом в розробці облікової політики компанії. Досі існують відкриті питання щодо методів визначення теперішньої вартості різноманітних зобов'язань. Я вважаю, що необхідно розвивати методологію розрахунку теперішньої вартості, особливо у контексті різних типів зобов'язань і їхнього бухгалтерського відображення.

Ціль МСБО 37 полягає у забезпеченні правильного використання критеріїв для визнання та методів оцінювання, які стосуються забезпечень, умовних зобов'язань та умовних активів, та у достатньому розкритті інформації в примітках для забезпечення зрозуміння їхньої суті, походження та величини користувачами. Відмінність забезпечень від інших видів зобов'язань, як-от торговельна кредиторська заборгованість чи нарахування, полягає в невизначеності щодо термінів або розмірів майбутніх витрат, необхідних для їх виконання [38].

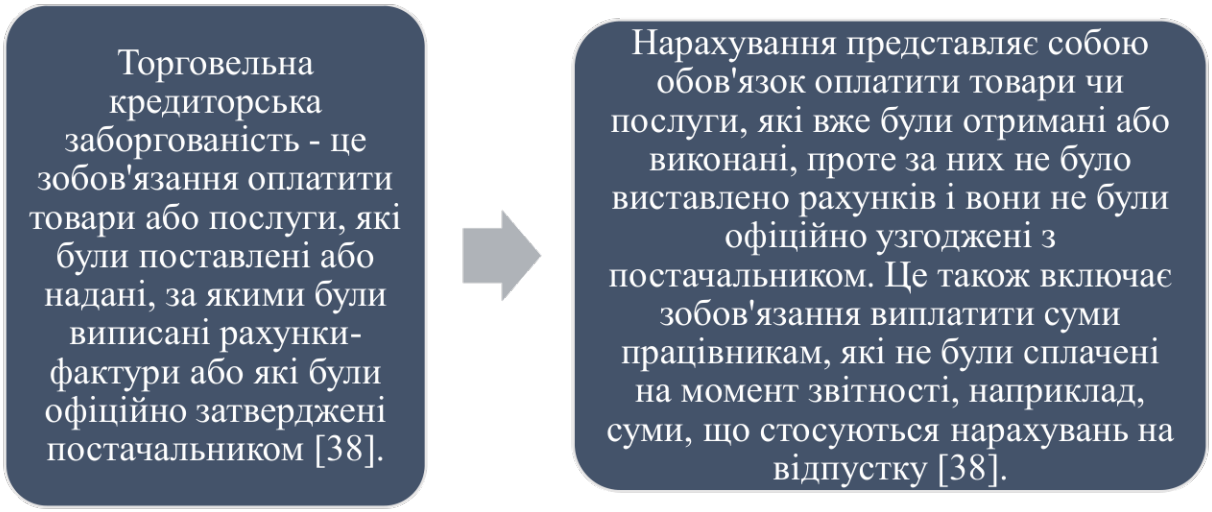

Рис. 1.6. *Характеристика МСБО 37*

Порівнюючи МСБО 37 з НП(С)БО 11 можна зазначити такі відмінності:

1) згідно НП(С)БО 11 зобов’язання поділяються на довгострокові та короткострокові, а в МСБО 37 на непоточні та поточні, але за своєю сутністю це однакові поняття;
2) в НП(С)БО 11 є оцінка довгострокового зобов’язання, а в МСБО 37 – ні;
3) В НП(С)БО 11 є визначення поняттю «зобов’язання», а в МСБО 37 – ні.

Виділити відмінність між нП(С)БО 11 та МСБО 37 можна за їхньою структурою. У МСБО 37 більше регулюються питання визнання, оцінки та розкриття забезпечень, а також враховуються умовні зобов’язання та умовні активи. Натомість, нП(С)БО 11 має більш лаконічну структуру і менший обсяг інформації.

МСБО 1 «Подання фінансової звітності» вказує, що надання детальної інформації про зобов'язання підприємства допомагає всім зацікавленим користувачам фінансової звітності уявити, які саме грошові потоки очікуються у майбутньому, коли вони можуть відбутися та наскільки вони ймовірні. Також зазначається, що деякі зобов'язання, як торгова кредиторська заборгованість, потрібно класифікувати як поточні, хоча їх погашення відбудеться пізніше ніж

через 12 місяців після закінчення звітного періоду. Це пов'язано з тим, що такі зобов'язання є частиною оборотного капіталу [39].

МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів» у звіті про фінансовий стан відображається інформація про те, що всі зобов'язання, включаючи непоточні або довгострокові, конвертуються за відповідним курсом на дату закриття цього звіту. А також згідно зобов’язання поділяються на монетарні та немонетарні:

- зобов’язання монетарного характеру представляють собою конкретну суму грошових коштів, яку необхідно сплатити кредиторам;
- зобов’язання немонетарного характеру охоплюють обов'язки з поставлення товарів чи виконання послуг, які визначаються певною кількістю та якістю, але не мають чітко встановленої суми в грошовому еквіваленті [40].

МСБО 32 «Фінансові інструменти: подання» дається детальне визначення «справедливої вартості», яке є ключовим для оцінювання зобов'язань. Уточнюється, що справедлива вартість довгострокових зобов'язань, таких як довгострокові позики, по яким відсотки не нараховуються, може визначатися як теперішня (дисконтована) вартість всіх очікуваних майбутніх платежів [41].

Фінансові інструменти - договір, який одночасно призводить до створення (або зростання) фінансового активу у однієї компанії та фінансового зобов'язання чи інструмента власного капіталу у другої [41].

Фінансові інструменти включають первинні активи (дебіторська, кредиторська заборгованість), що надають права власності та похідні інструменти. Це означає, що платіжні інструменти можуть включати фінансові інструменти, що призводить до специфічних аспектів у обліку розрахункових відносин. Фінансові інструменти, на відміну від звичайних розрахунково-платіжних документів, є незалежними об'єктами бухгалтерського обліку, що забезпечує підприємствам більшу гнучкість у прийнятті управлінських рішень для забезпечення вчасного виконання зобов'язань [41].

МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» визначає процедури визнання, припинення визнання та оцінки фінансових зобов'язань, включаючи як поточні, так і непоточні. Під фінансовими зобов'язаннями розуміються, наприклад, контрактні зобов'язання та угоди, оплата за якими здійснюється за рахунок власних капітальних інструментів [42].

МСФЗ 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації» встановлює вимоги до публікації інформації про дебіторську заборгованість у фінансових звітах [43].

МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» вказується, що фінансове зобов'язання вартісно оцінюється за принципом справедливої вартості [44].

МСФЗ 16 «Оренда» спостерігається, що зобов'язання виникають безпосередньо при укладанні орендних угод, де визначається, як вони мають бути представлені у фінансових звітах: як справедлива або поточна вартість. Відповідний стандарт також передбачає встановлення ставки дисконту для розрахунку поточної вартості мінімальних платежів за оренду [45].

Щодо погашення заборгованості перед постачальниками, то можна сказати, що цей момент дуже схожий у міжнародній та українській практиках. Можливість вибору способу погашення боргу одна із способів управління розрахунками з постачальниками і підрядниками. Так, національні стандарти припускають, що будь-яка кредиторська заборгованість передбачає її погашення, у разі, якщо закінчився термін позовної давності. Погашення може здійснюватися грошима чи будь-якими іншими активами (основними засобами, матеріалами, товарами тощо у разі бартерного обміну) [46].

звіт про фінансовий стан

Подає інформацію про поточні активи, зобов'язання (включаючи вимоги до компанії з боку банків, постачальників, бюджетних органів, працівників та інших) та капітал.

звіт про прибутки та збитки та інший сукупний дохід

Забезпечує дані про прибутки організації від продажу товарів, виконання робіт та надання послуг чи інших операцій, а також про її витрати, що включають вартість проданих товарів, адміністративні та комерційні витрати, разом із загальними доходами.

звіт про зміни у власному капіталі.

Звіт показує зростання або зниження кожного елемента власного капіталу, порівнюючи їх вартість на початку і в кінці періоду, транзакції з власниками, включно з внесками власників і розподілом дивідендів серед них.

звіт про рух грошових коштів.

Цей звіт показує рух грошей, розподілення діяльності на операційну, інвестиційну та фінансову.

примітки до фінансової звітності

Містять розгорнуті описи та пояснення пунктів у фінансових звітах, а також додаткову інформацію, яка допомагає зрозуміти фінансовий стан підприємства.

порівняльна інформація

Щодо попереднього періоду, це дозволяє користувачам відстежувати тенденції у фінансовому стані та результати фінансової діяльності компанії.

звіт про фінансовий стан

На початок найранішого порівняльного періоду в окремих випадках, як це передбачено МСФЗ.

Рис. 1.7. *Повний комплект фінансової МСФЗ-звітності*

У міжнародних стандартах сказано, що вибір способу погашення передбачає погашення фінансового зобов'язання грошима, передачею інших активів, наданням послуг, заміною одного зобов'язання іншим, переведенням зобов'язання в капітал, відмовою чи втратою кредитором своїх прав. Слід також зазначити, що згідно з національними стандартами, кредиторська заборгованість перед постачальниками та підрядниками відображається у пасиві балансу, у розділі ІІІ «Поточні зобов'язання і забезпечення», а згідно з міжнародним стандартом у звіті про фінансове становище кредиторська заборгованість перед постачальниками та

підрядниками та інша кредиторська заборгованість відображається у розділі «Зобов'язання», короткострокові зобов'язання [47].

1.4. Динаміка розвитку галузі та місце обраного підприємства в ній

Основною сферою діяльності ТОВ «ЛКФ «Світоч»» є виробництво: код 10.72, що включає виготовлення сухарів і сухого печива, а також борошняних кондитерських виробів, включаючи торти та тістечка, що мають тривалий термін зберігання [48].

Товариство з обмеженою відповідальність (ТОВ) трактується підприємство статутний капітал якого поділений між засновниками на частини, вони не несуть відповідальності за зобов'язання компанії і захищені від ризиків збитків, що виникають у процесі діяльності компанії, лише в межах вартості їхніх часток або акцій у статутному капіталі. Ця відповідальність обмежена до моменту, коли компанія оголошує про банкрутство. У випадку банкрутства засновники можуть зіткнутися з додатковою субсидіарною відповідальністю за борги компанії, що охоплює все їхнє майно [49].

Протягом 2023 року значна кількість підприємств постраждали в наслідок воєнних дій, також скоротилися обсяги виробництва. Але це не спричинило дефіциту продукції на ринку, оскільки відбулася міграція населення.

Домінуючу роль у розвитку сектора відіграють місцеві виробники, які виробляють 90% усієї кондитерської продукції, тоді як імпорт складає всього 10%. Проте, протягом років спостерігалася зміна в експортній географії української продукції: припинені поставки до росії та білорусі, в той час як експорт до країн Європейського Союзу зріс [50].

Конкурентами ТОВ «ЛКФ «Світоч» виступали Корпорація «Рошен»; кондитерська фабрика «АВК»; виробниче об’єднання «Конті»; Корпорація «Бісквіт-шоколад»; кондитерська фабрика «Житомирські ласощі». Діяльність компанії ТОВ «ЛКФ «Світоч» на даний момент в стані припинення [50].

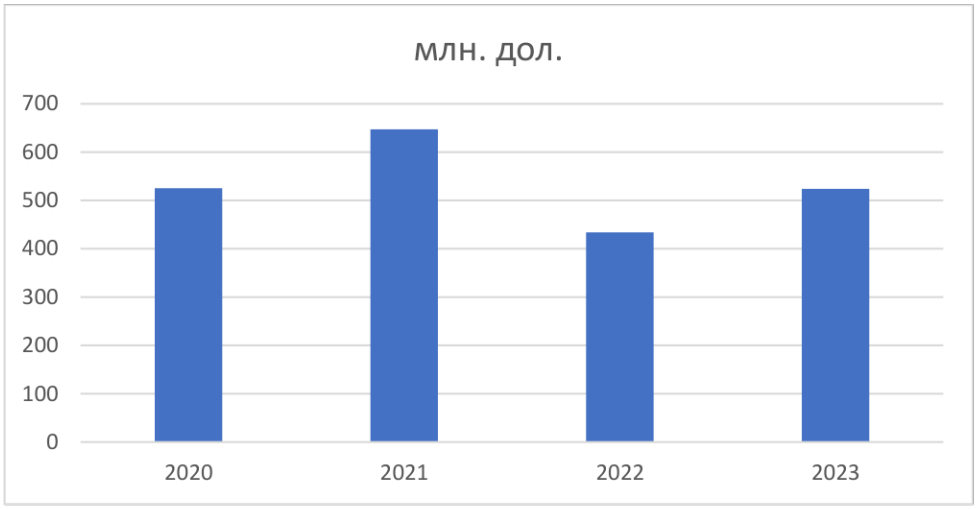

Рис. 1.8. *Виручка від експорту кондитерських продуктів з України*

Серед глобальних тенденцій на ринку кондитерської продукції виступають:

- розширення присутності на іноземних ринках;
- зміцнення конкурентної боротьби унаслідок уповільнення;
- зростання попиту на товари на глобальному рівні.

Галузь кондитерських виробів в Україні переживає такі ж проблеми, що і інші бізнеси в часи повномасштабної війни. Втім, є і додаткові деталі, притаманні саме цій сфері – через протести польських перевізників зіпсовано новорічний «високий сезон», ускладнено імпорт сировини, експорт і логістика готової продукції [51].

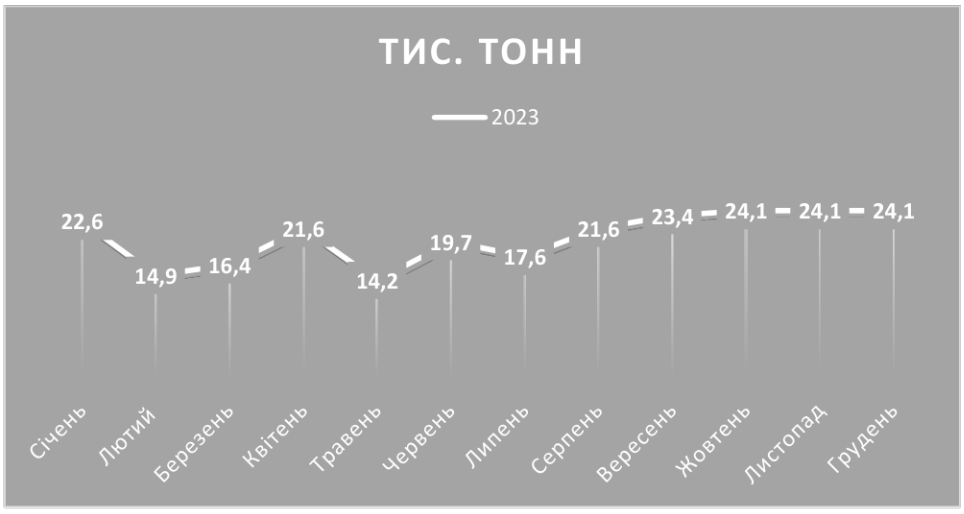

Рис. 1.9. *Динаміка виробництва шоколадної та цукристої кондитерської продукції учасниками асоціації «Укркондпром»*

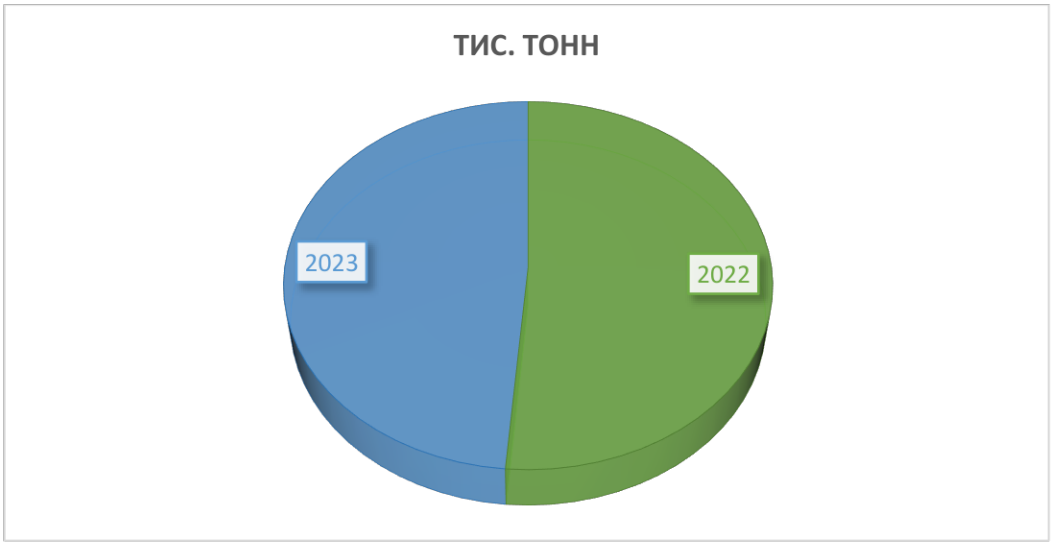

Рис. 1.10. *Динаміка виробництва шоколадної та цукристої кондитерської продукції учасниками асоціації «Укркондпром» в порівнянні з 2022 роком*

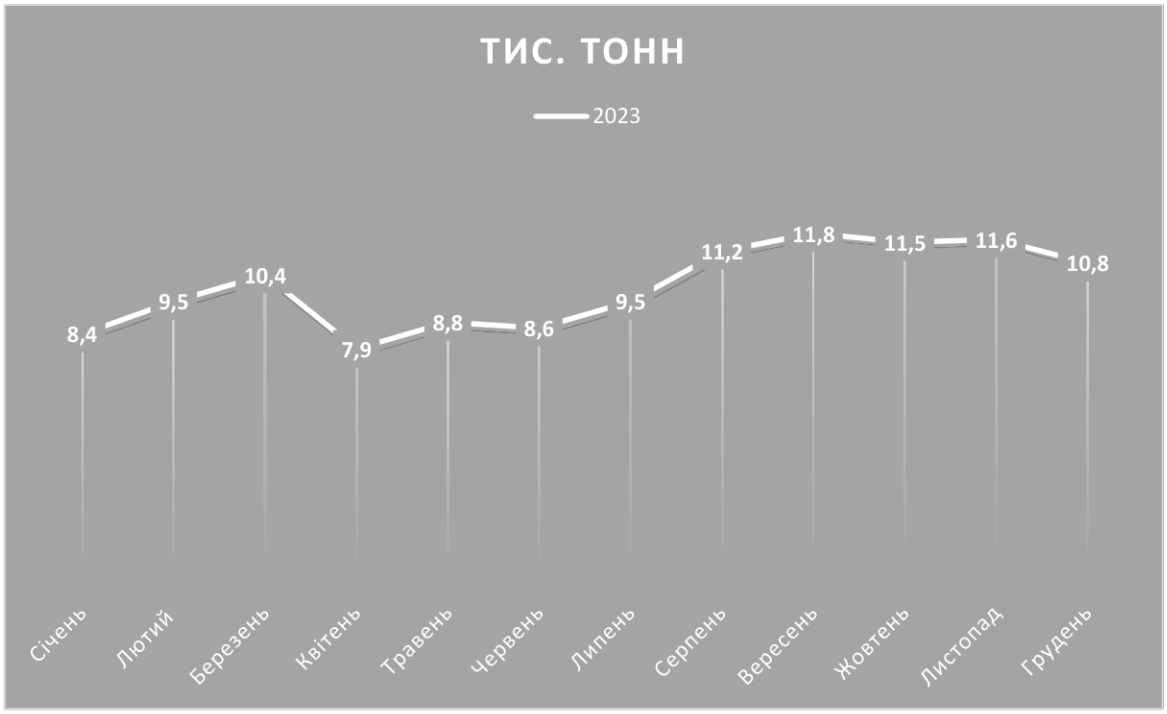

Рис. 1.11. *Динаміка виробництва борошняної кондитерської продукції учасниками асоціації «Укркондпром»*

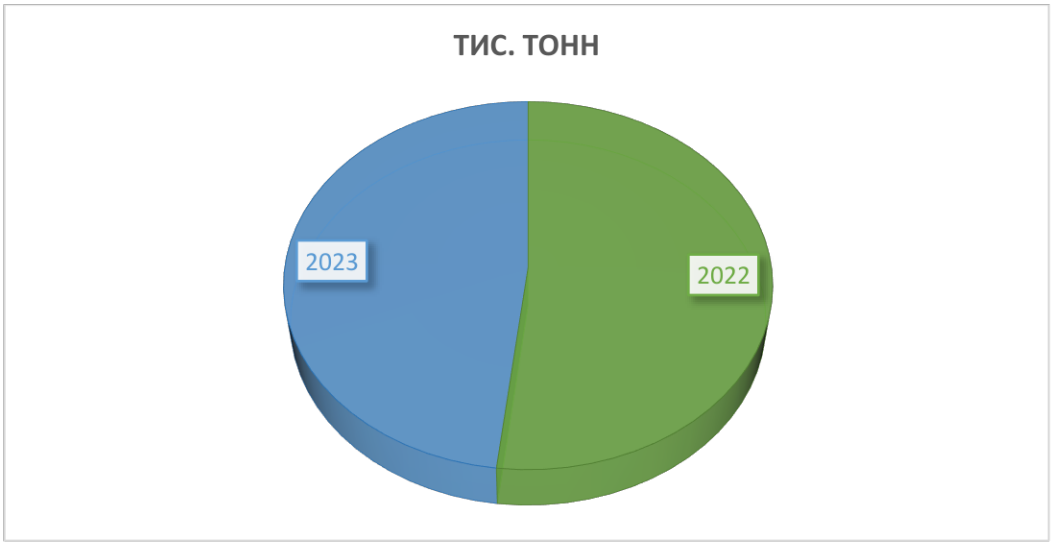

Рис. 1.12. *Динаміка виробництва шоколадної та цукристої кондитерської продукції учасниками асоціації «Укркондпром» в порівнянні з 2022 роком*

Отже, Львівська кондитерська фабрика «Світоч», що належить швейцарській фірмі Nestle, випускає понад 100 найменувань «кондитерки», зокрема майже 15 видів – шоколадних виробів.

Ефективне конкурентоспроможне виробництво є невід'ємною частиною ринкової економіки. Не може нормально функціонувати ринкова економіка, якщо не буде конкурентоспроможних виробників товарів та рентабельної конкурентоспроможної продукції на ринку. Ринок як регулятор виробництва та обігу товарів підтримує економічну рівновагу через конкуренцію.

Зміцнення конкурентної боротьби в сфері товарів можливе тільки при наявності на ринку конкурентоздатних і фінансово надійних компаній. Конкурентоспроможними виробники стають насамперед завдяки високоефективному виробництву конкретних видів продукції. У свою чергу конкурентоспроможність підприємства багато в чому визначає конкурентоспроможність продукції, яку воно виробляє.

Динаміка розвитку даної галузі в 2023 році зберігалася приблизно на минулорічному рівні, десь перевищуючи його.

Саме об’єднання різних підприємств у групи може сприяти кондитерському сектору в задоволенні потреб споживачів до максимуму. Така співпраця є корисною як для окремих регіонів, так і для держави в цілому. Вона веде до зростання інвестиційної привабливості підприємств, що, в свою чергу, призводить до збільшення доходів до бюджету.

Висновки до розділу 1

Таким чином, у сучасних економічних умовах діяльність будь-якого суб'єкта господарювання в умовах ринкової економіки супроводжується його взаємодією з широким колом підприємств та організацій щодо виконання ними для даного підприємства робіт, надання йому послуг, продаж необхідних матеріальних та товарних цінностей [3].

Розрахункові відносини виникають в установленому порядку через укладання договорів, залежно від видів яких можуть встановлюватися різні умови надходження та оплати придбаних товарів, наданих послуг чи виконаних робіт.

Тому, важливою порадою для сфери кондитерських ласощів є перехід на «здорове харчування в шоколаді». Мільйони жителів нашої країни не уявляють свого харчування без солодощів. Батончики, торти, шоколад, тістечка залишаються обов'язковим десертом.

Згідно зі статистикою, вісім покупців із десяти купують солодощі імпульсивно, тому рівень продажів досить високий, хоча ціни постійно підвищуються.

Компанія ТОВ «ЛКФ «Світоч» зареєстрована 23.11.2022 за юридичною адресою Україна, Львівська обл., місто Львів, вул. Ткацька. Керівником організації є Галицька Юлія Володимирівна. Розмір статутного капіталу складає 88 111 060,00 грн.. На момент останнього оновлення даних 21.02.2024 стан організації – В стані припинення [48].

Для збереження та підвищення прибуткової діяльності доцільно було б підлаштовуватися під сьогоднішні реалії.

Галузь кондитерських виробів стрімко зростає завдяки тренду здорової їжі. Результати дослідження настроїв споживачів свідчать, що 9 із 10 опитаних хочуть відмовитися від продукції з високим вмістом цукру, а кожен четвертий планує купувати товари органічного походження. Крім того, близько 40% готові до того, що за здорові продукти доведеться платити більше [52].

Тенденція до здорового харчування із категорії «модно» перетворюється на розряд повсякденної реальності. І кондитерська галузь не може не зважати на це. Продаж продуктів для здорового харчування за рік збільшився в середньому на 10%, причому їх купують не на додаток, а замість виробів, що містять цукор [52].

Враховуючи той факт, що покупки солодощів часто робляться спонтанно, важливу роль відіграє упаковка. Зовнішнє оформлення викликає інтерес та привертає увагу як дітей, так і дорослих. Тому ласощі нерідко створюються у формі іграшок або героїв мультфільмів. Використовують маркетологи й інші прийоми: кросворд або гра на додаток до солодощів, розмальовка, упаковка у формі книжки, пенала.

Проаналізувавши тренди та перспективи, експерти дійшли висновку, що найближчим десятиліттям на ринку будуть популярні як солодкі кондитерські вироби, так і продукти з низьким вмістом цукру.

Отож, кондитерська промисловість – один з напрямків харчової промисловості, що найбільш динамічно розвиваються. Ця галузь перебуває у постійному вдосконаленні, оскільки потребує максимального рівня оптимізації виробництва, у зв'язку з чим особливим попитом користуються системи

автоматизації, які дозволяють значно скоротити витрати виробництва кінцевої продукції.

РОЗДІЛ 2
ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ НА ПРИКЛАДІ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «ЛКФ «СВІТОЧ»»

2.1. Економічно-організаційна характеристика підприємства та організація бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками на ньому

ТОВ «ЛКФ «Світоч»» функціонує відповідно до свого Статуту, а також діє в рамках Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України та інших українських законодавчих документів.

Юридична адреса підприємства «ТОВ ЛКФ «Світоч»»: вулиця Ткацька, 10, Львів, Львівська область, 79000 [48].

Товариство провадить свою діяльність з метою відповідати потребам населення та юридичних осіб у своїх товарах, забезпечуючи при цьому отримання прибутку та враховуючи соціальні та економічні інтереси своїх учасників.

Товариство з обмеженою відповідальністю «ЛКФ «Світоч»» має власний незалежний баланс, рахунки у банках, включаючи валютні, печатку зі своїм найменуванням, штампи, та інші необхідні реквізити, включаючи знак для товарів і послуг.

Основною метою діяльності ТОВ «ЛКФ «Світоч»» є:

- отримання доходу;
- досягнути високого рівня обслуговування споживачів.

Підприємство провадить свою господарську діяльність, керуючись принципами господарського розрахунку та самофінансування, в тому числі має самостійний баланс, розрахункові та валютні рахунки. Дане товариство здійснюючи оперативне управління та контроль за виконанням поставлених задач, використовує лінійну структуру функціональної організації управління. Це базується на децентралізації повноважень та їх відповідальності за функції управління та прийняття рішень по-вертикалі, лінійне управління надає можливість приймати оперативні рішення на рівні виконавчого персоналу, тоді як функціональні відділи корпоративного управління допомагають у цьому процесі, забезпечуючи необхідну підтримку та ресурси. Така структура сприяє швидкому прийняттю ефективних адміністративних рішень та забезпечує оптимальне використання ресурсів. Для ТОВ «ЛКФ «Світоч»» це найзручніше.

Завдяки раціональному та організованому товаропостачанню на ТОВ «ЛКФ «Світоч»», забезпечуються повнота та стійкість асортименту товарів, надається необхідний рівень товарних запасів, все це для задоволення попиту населення, а також задля високих фінансово-економічні показників роботи.

Товаропостачання на ТОВ «ЛКФ «Світоч»» ґрунтується на таких принципах як планомірність; ритмічність; оперативність; економічність; централізація.

ТОВ «ЛКФ «Світоч»» має загальну систему оподаткування [48]. Готівкові та безготівкові розрахунки між підприємствами здійснюються в порядку розрахунку через заснування банків і за згодою (із доручення) платника. ТОВ «ЛКФ «Світоч»» обслуговується в ПАТ КБ «ПриватБанк», а також має відкритий рахунок у банку «Укрсиббанк».

На даний момент товариство використовує в основному авансові платежі. Підприємство в такий спосіб зменшує ризик неотримання коштів за відвантажені

товари. Така форма розрахунків дозволяє працювати з різними споживачами, без аналізу ліквідності їхнього балансу й інших економічних показників. Майно ТОВ «ЛКФ «Світоч»» складається з основних та оборотних фондів, нематеріальних активів та інших цінностей, вартість яких відображена в балансі ТОВ «ЛКФ «Світоч»».

Дане підприємство володіє статутним фондом, продукцією, яка була вироблена в результаті господарської діяльності, а також майном, що придбане за результатами фінансово-господарської діяльності підприємства; отриманих надходжень; іншого майна, яке придбане на підставах, не заборонених чинним законодавством [48].

Для більш детального аналізу фінансових показників діяльності підприємства скористаємося стандартними формами звітності, які наведені в Додатках А-Д. Спершу давайте розглянемо та проаналізуємо структуру активів та пасивів за аналітичним підходом ТОВ «ЛКФ «Світоч»» і його динаміку протягом 2020–2022 рр. (табл. 2.1) [53, 54, 56].

Таблиця 2.1

Аналіз активів підприємства ТОВ «ЛКФ «Світоч»» за 2020–2022 рр., тис. грн, (на кінець року)

Актив балансу	**2020**	**2021**	**2022**	**Відхилення: (%) 2022/2021**	**Відхилення: (%) 2022/2020**
Нематеріальні активи	1	-	-	-100	-100
Незавершені капітальні інвестиції	172 168	111 855	194 338	73,74	12,88
Основні засоби	793 328	832 107	813 810	-2,20	43,21
Відстрочені податкові активи	3 737	5 069	-	-100	-100
Усього необоротні активи	**969 234**	**949 031**	**1 008 148**	**6,23**	**4,01**
Запаси	211 401	243 764	459 411	88,47	117,32
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	625 538	756 798	700 197	-7,48	11,94

Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	68 499	49 166	38 464	-21,77	-43,85
Дебіторська заборгованість за розрахунками: з бюджетом	20 562	22 291	92 817	316,39	351,4

Продовження таблиці 2.1

Інша поточна дебіторська заборгованість	1 167	1 793	1 802	0,50	54,41
Грошові кошти та їх еквіваленти	8 111	5 305	1 471	-72,27	-81,86
Витрати майбутніх періодів	1 112	1 384	1 550	11,99	39,39
Інші оборотні активи	6 672	7 997	6 129	-23,36	-8,14
Усього оборотні активи	**943 062**	**1 088 498**	**1 301 841**	**19,60**	**38,04**
Баланс	1 912 296	2 037 529	2 309 989	13,37	20,8

Проаналізувавши аналітичне групування статей активу балансу ТОВ «ЛКФ «Світоч»» за 2020–2022 рр., можемо зробити висновок, що валюта балансу збільшилась на 13,37 % протягом 2021–2022 років і склала на кінець 2022 року 2309989 тис. грн. Це може свідчити про розширення виробництва на підприємстві. Також важливо зазначити, що протягом аналізованого періоду, на збільшення росту валюти балансу найбільше зазнав впливу від таких компонентів, як запаси, зростання яких склало 88,47 % та оборотні активи, які збільшились на кінець 2022 року на 19,6 %.

Динаміка активів ТОВ «ЛКФ «Світоч»» наведена на рис. 2.1.

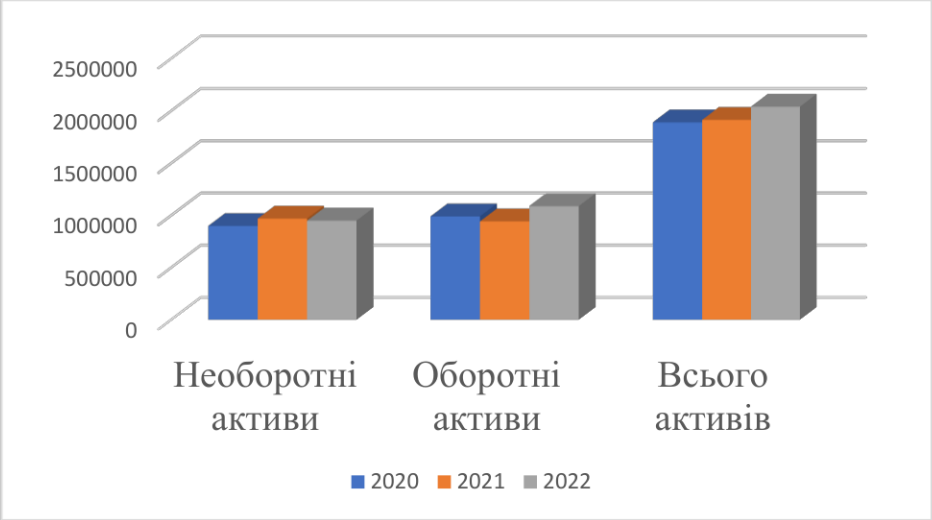

Рис. 2.1. *Динаміка активів ТОВ «ЛКФ «Світоч»»*

Таблиця 2.2

Аналіз пасивів ТОВ «ЛКФ «Світоч»» за 2020–2022 рр., тис. грн, (на кінець року)

Пасив балансу	**2020**	**2021**	**2022**	**Відхилення (%) 2022/2021**	**Відхилення (%) 2022/2020**
Статутний капітал	88 111	88 111	88 111	0	0
Додатковий капітал	35 501	31 141	31 141	0	-12,28
Нерозподілений прибуток	1 190 841	1 289 105	1 191 661	-7,56	0,07
Усього власного капітал	**1 314 453**	**1 408 357**	**1 310 913**	**-6,92**	**-0,27**
Інші довгострокові зобов'язання	44 021	342 157	411 487	20,26	834,75
Усього довгострокових зобов'язань	**44 021**	**342 157**	**411 487**	**20,26**	**834,75**
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	225 197	267 656	522 992	95,40	132,24
Поточні зобов'язання за розрахунками: з бюджетом	5 962	867	143	-83,51	-97,97
зі страхування	-	277	358	29,24	100
з оплати праці	661	469	540	15,14	-18
за одержаними авансами	-	53	-	-100	0
Поточні забезпечення	15 247	-	-	0	-100
Інші поточні зобов'язання	306 755	17 693	63 556	259,22	-79,28
Усього поточних зобов'язань	**553 822**	**287 015**	**587 589**	**104,72**	**6,09**
Баланс	1 912 296	2 037 529	2 309 989	13,37	20,8

Негативна динаміка спостерігається щодо значного нарощення кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги підприємства, дане значення збільшилось на 95,40 %.

Найбільшого зростання досягли інші поточні зобов'язання – зросли на 259,22 % у 2022 році в порівнянні з 2021 роком.

Отже, ТОВ «ЛКФ «Світоч»» має низьку платоспроможність та економічну залежність, що випливає із співвідношення власного і позикового капіталу. Динаміка капіталу підприємства наведена на рис. 2.2

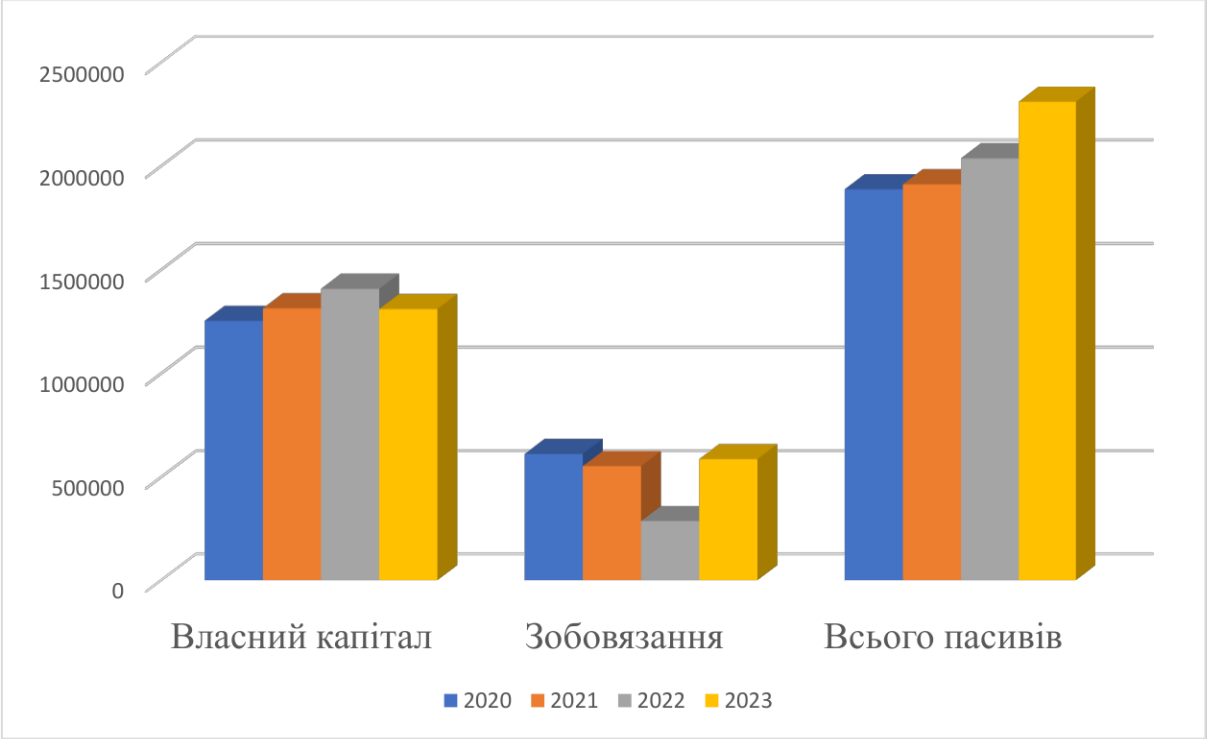

Рис. 2.2. *Динаміка пасивів ТОВ «ЛКФ «Світоч»» у 2020–2023 рр.*

Щоб отримати узагальнену оцінку динаміки фінансового стану, можна зрівняти зміни суми балансу відносно зміни фінансових результатів фінансової діяльності (виручкою від реалізації продукції) з використанням Форми №2 «Звіт про фінансові результати».

Отже, можемо спостерігати значний ріст темпів росту виручки від реалізації, що доводить нам покращення використання засобів на підприємстві порівняно з попередніми періодами.

ТОВ «ЛКФ «Світоч»» протягом аналізованого періоду накопичувало масштаби своєї діяльності, при цьому слід зазначити, що відбувалося зростання дебіторської заборгованості, а це свідчить про погіршення кредитної політики компанії. Нарощення капіталу підприємства відбувалося за рахунок збільшення кредиторської заборгованості, при цьому власний капітал був нестабільним, що вплинуло на фінансову стійкість та платоспроможність і відповідно погіршило рівень фінансового стану ТОВ «ЛКФ «Світоч»».

Документація є головним елементом методу бухгалтерського обліку, так як вона допомагає контролювати господарські операції, також є необхідною умовою

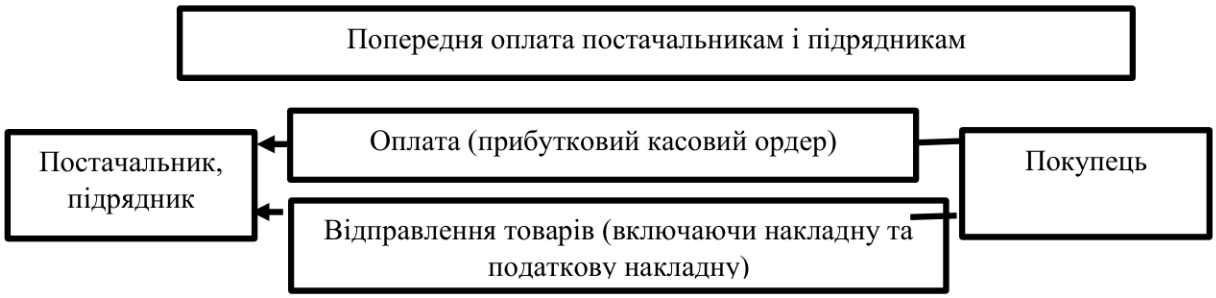
для бухгалтерського обліку [57]. Підставою для обліку розрахунку з постачальником ТОВ «ЛКФ «Світоч»» є основний документ, який документує факти його функціонування.

Первинні документи – це документи, будь-то у письмовій чи електронній формі, зафіксовані та підтверджують господарські операції.

У процесі здійснення операцій, формування та передачі первинних та звітних документів з розрахунків з постачальниками і підрядниками бере участь значна кількість виконавців, що може призвести до можливих втрат, помилок у складанні або затримок в оформленні документів [57].

Основний документ, який регулює стосунки між компанією та її постачальниками, це договір з місцевими постачальниками та контракт з закордонними партнерами.

Методи та умови розрахунків між постачальниками та підрядниками зазначені в умовах договорів або контрактів, що при їхньому дотриманні призводять до виникнення поточних зобов'язань у формі кредиторської заборгованості на балансі підприємства. Ці умови допомагають структурувати фінансові відносини і забезпечують чіткість у веденні обліку зобов'язань.

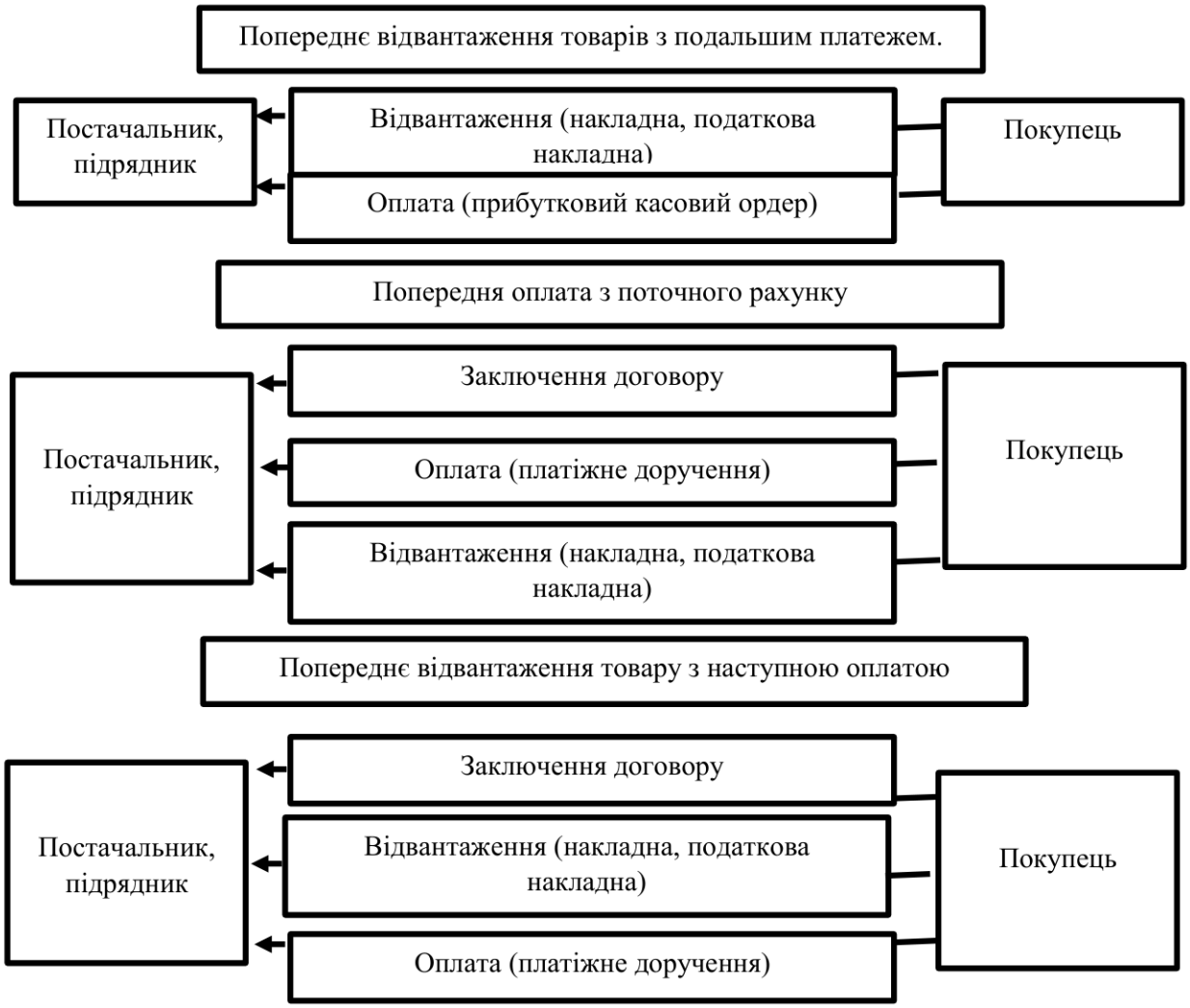

Рис. 2.3. *Процес документування розрахунків між постачальниками, підрядниками та покупцями на ТОВ «ЛКФ «Світоч»», ураховуючи різні терміни та форми сплати.*

В усіх документах, згаданих вище, вказуються наступні деталі:

- номер та дата випуску документа;
- імена покупця та продавця;
- опис товару, його кількість, ціна, вартість з розрахунком суми податку на додану вартість (ПДВ);
- банківські та адресні реквізити;
- підписи та печатки сторін, які підтверджують проведення бізнес-операції на підприємстві [58].

Також слід зазначити, що товар має бути сертифікований, що засвідчує його якість та є основою для його подальшого обліку.

Щоб сформувати раціональний документообіг, потрібно узгодити залежність від організаційної структури підприємства, форм бухгалтерського обліку, документообігу, чисельності персоналу, який задіяний в обліку та управлінні, видів основних документів та звітності, в тому числі технічних можливостей ЕОМ. Для обліку розрахунків з постачальниками використовується ЕОМ. Форма платіжної документації між постачальником і покупцем прямо залежить від терміну та форми оплати, будь-то готівковий чек чи безготівковий переказ [57].

Під час розробки плану систематизації документації для обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками, ТОВ «ЛКФ «Світоч»» створило схему, яка включає перелік усіх господарських операцій підприємства. Це було зроблено з метою структуризації системи обліку та контролю за діяльністю відповідальних осіб. Крім цього, зазначений план включає чітке окреслення обов'язків і ролей для кожного учасника процесу. Він також передбачає застосування автоматизованих засобів для моніторингу і аналізу грошових потоків, що полегшує виявлення помилок в документах і забезпечує прозорість проведення фінансових операцій. (рис. 2.4)

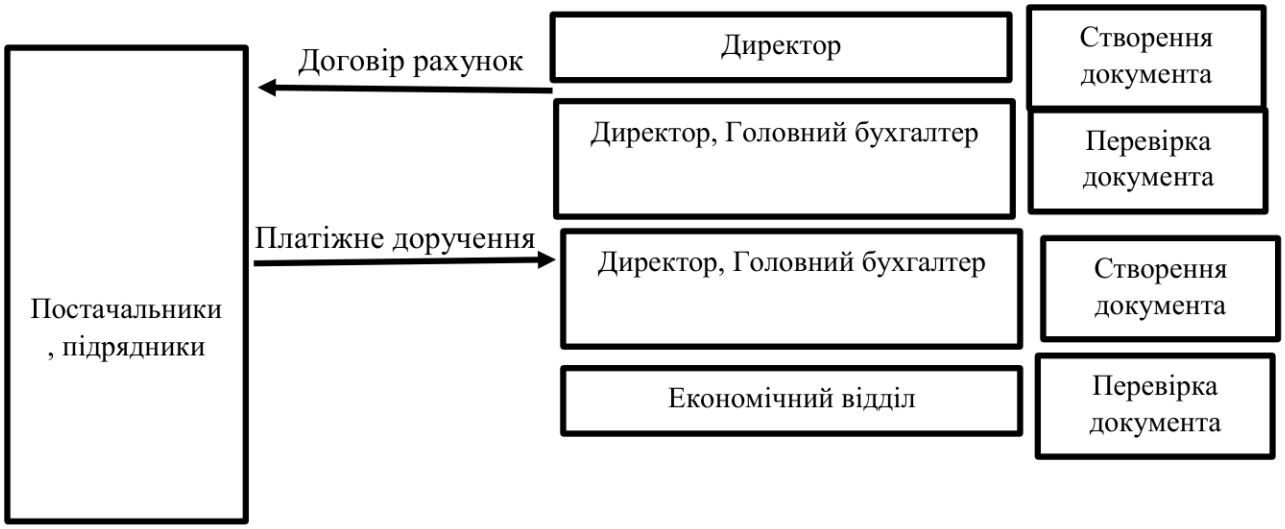

Рис. 2.4. *Схема документообігу розрахунків з постачальниками і підрядниками на ТОВ «ЛКФ «Світоч»»*

Торгові операції в ТОВ «ЛКФ «Світоч»» будуть реєструватися тільки при наявності вчасно оформлених документів із усіма необхідними реквізитами. Бухгалтерія компанії здійснює ретельну перевірку всіх отриманих документів за якістю, законністю, достовірністю та точністю.

Бухгалтер ТОВ «ЛКФ «Світоч»» відповідає за облік процесу бухгалтерських розрахунків, який включає обробку документів (групування, виставлення рахунків, конфігурацію, реєстрацію).

Документообіг представляє собою добре організовану систему створення, перевірки, обробки та розсилки ключових облікових документів, якість якої визначається використанням документообігових процедур і схем.

Документообіг завжди починається з видачі постачальником рахунку на оплату. Надходження товарів чи послуг від постачальників та підрядників, як правило, оформляються на підставі товаро-транспортної накладної, рахунків-фактур або податкових накладних, в тому числі, митних декларацій на товари та інше [59].

За допомогою прибуткового ордера реєструються інвентаризаційні квитанції, такі як товарно-матеріальні цінності, які були доставлені на склад [60].

Якщо під час приймання сировини виявлено кількісні або якісні розбіжності з розрахунковими даними в інструкціях постачальника, необхідно створити акт приймання матеріалу. Постачальник виписує товарні та платіжні документи на відправлену продукцію, передає їх до банку, покупцю, підприємству [61].

ТОВ «ЛКФ «Світоч»» переважно здійснює безготівкові платежі своїм кредиторам. Безготівкові транзакції проводяться через використання платіжних

повідомлень, акредитиву, інкасо чи за допомогою інших способів оплати. Наприклад, використовуючи чеки в документальному та електронному форматах.

Правила, нормативи та стандарти безготівкових розрахунків в Україні впроваджуються з допомогою банків, в Інструкції про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг, які затверджені Постановою Правління НБУ від 29 липня 2022 року № 163 [62] використовується ТОВ «ЛКФ «Світоч»».

Отже, безготівкові розрахунки складаються з перерахувань певної суми коштів з рахунку ТОВ «ЛКФ «Світоч»» на рахунок потрібного постачальника. Зобов'язання визначається тоді, коли є можливість його достовірно оцінити, і отримати майбутні економічні вигоди, які пов'язані з об'єктом та мають тенденцію надходити до суб'єкта господарювання. Якщо минулим періодом визнане зобов'язання не було погашено на дату балансу, в такому разі ця сума буде включена до доходу звітного періоду.

Зобов'язання мають відображатися в балансі за сумою погашень. Є необхідність для обмеження кількості осіб, що залучені до створення документу, і встановлення достатнього порядку виконання графіку платежів. Щоб мати контроль над переміщенням документів розумно, потрібно встановлювати час для швидкого надсилання та оброблення документів, визначення особливих вимог для передачі документів від одного виконавця до виконавця з бухгалтерії іншого відділу чи від бухгалтерії до обчислювальних центрів та інше.

2.2. Організаційне та методичне забезпечення бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками на підприємстві

У кожному документі ТОВ «ЛКФ «Світоч»» для організаційного та методичного забезпечення бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками, створюється операграми або грам-документи.

При доставці товарів постачальник видає рахунок-фактуру або накладну-фактуру та відповідну податкову накладну. Вказані рахунки-фактури зазначені у переліку рахунків-фактур, а податкові накладні - у переліку отриманих та виданих податкових накладних. Операційна схема консигнаційної продукції представлена в таблиці нижче (Табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Оперограми накладних при розрахунках з постачальниками та підрядниками ТОВ «ЛКФ «Світоч»»

Операції	Головний бухгалтер	Директор	Зав. складом	Експедитор
Створення накладної				
Підтвердження достовірності накладної				
Відвантаження ТМЦ				
Отримання ТМЦ				

Дослідження показують, що на опрацюванні розрахунків з постачальниками та підрядниками, часто виникають питання щодо торговельних домовленостей по закупівлях, поставках, поверненнях, платежах та балансуванням товарів і послуг. Однією з ключових проблем у вирішенні цього питання є нестача належних первинних документів, зокрема при проведенні розрахунків з постачальниками. Досить часто, єдиним документом, що дає настання події передачі товару, який надсилає сам продавець, є будь-яке відвантаження, що не містить несанкціонованих штампів продавця і покупця.

Статтею 9 Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» встановлені всі необхідні елементи організаційної та методологічної підтримки бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками

на підприємстві [11]. Точність та своєчасність оформлення всіх первинних документів та надходження їх на облік у бухгалтерській книзі ТОВ «ЛКФ «Світоч»», здійснюється згідно із затвердженим графіком документообігу. Для узагальнення вище сказаного на рисунку 2.5 показано кількість основних документів, які пов'язані з організацією обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками ТОВ «ЛКФ «Світоч»».

Рис. 2.5. *Кількість первинних документів для обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками у ТОВ «ЛКФ «Світоч»»*

Інформаційне забезпечення внутрішнього контролю розрахунків з постачальниками та підрядниками безпосередньо залежить від бухгалтерського обліку. По-перше, своєчасний облік відображає кількісну та якісну характеристику економічної діяльності підприємства. У свою чергу, самому бухгалтерському обліку необхідний контроль: безпомилкове відображення цих процесів підтверджує достовірність інформації. По-друге, без облікових даних контроль не існуватиме, оскільки перевіряти нічого, тому він потребує отримання цієї інформації [63].

Чималу кількість помилок припускають і самі бухгалтери під час проведення квартальних звірок з постачальниками та підрядниками. Результатом відсутності розбіжностей є двосторонній акт звірки, який необхідно офіційно оформити та підтвердити. У ньому зазначається дата проведення взаємозаліку: місяць, квартал чи рік. Якщо між контрагентами виникають заборгованості, то в акті звірок це вказується: дата, номер, сума документа або документів, що підтверджують ці заборгованості, в обов'язковому порядку - виділення суми ПДВ [6].

Розвиток нових інформаційних технологій у сфері бухгалтерського обліку надає керівникам підприємств широкі можливості для ефективного прийняття рішень. Більше досконале програмне забезпечення дозволяє швидше отримувати інформацію по всіх питанням, пов'язаним з діяльністю підприємства, та своєчасно приймати управлінські рішення.

Бухгалтерський облік на ТОВ «ЛКФ «Світоч»» ведеться у програмі «1С: Бухгалтерія 7.7». Ця версія вже застаріла і керівництву треба подумати про оптимізацію ведення бухгалтерського обліку. Вирішити цю проблему може покупка нової програми «1С: Бухгалтерія 8.0. версія (індивідуальна конфігурація). Програма дозволяє заключати з постачальниками та підрядниками додаткові угоди працювати через електронний документообіг. Проведення взаємозаліків з постачальниками та підрядниками (квартальна звірка) з використанням нової програми відбуватиметься набагато швидше, ніж у традиційному формат через відправку оригіналів актів звірки поштою [21].

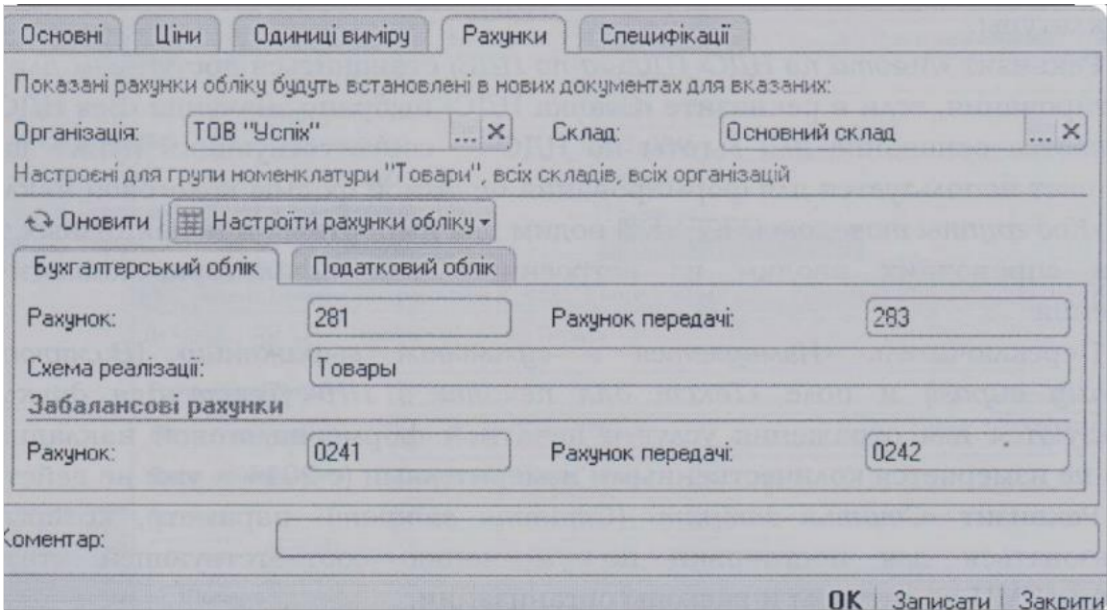

Рис. 2.6. *Автоматизація обліку в 1С:Підприємство*

Сервіс має в своєму розпорядженні велику кількість переваг у порівнянні з паперовими документами. Даний сервіс дозволяє легко та швидко підписувати потрібні документи та при цьому вони не втрачають своєї юридичної значущості.

Будь-яке підприємство, яке починає користуватися цією послугою, може самостійно налаштувати сервіс згідно своїм вимогам: надати право підпису певного документа співробітникам, хто зацікавлений у отриманні цього документа. Все це відбувається в електронному вигляді. Немає необхідності надсилати паперовий варіант оригіналу кур'єром або звичайною поштою: кур'єр – послуга платна, поштою дешевше, але довше за часом і є ризик втрати документа. Сервіс дозволяє звести такі ризики до мінімуму та максимально швидко отримати важливі договори, контракти, акти звірок чи рахунок-фактури. Швидкий документообіг характеризує репутацію підприємства як «відповідального та серйозного» контрагента [23].

При взаєморозрахунках між постачальниками, що є платниками ПДВ, покупцю відкривається можливість отримати податковий кредит, що означає, що сума ПДВ включена у вартість придбаних товарів, робіт або послуг може бути віднесена до складової суми податку, яку покупець повинен сплатити в бюджеті. При цьому існують певні правила, що взаємодіють між собою:

1. Покупець може вважати суму податкового кредиту врахованою лише у випадку, якщо постачальник зареєстрував податкову накладну у Єдиному реєстрі податкових накладних (ЄРПН) (відповідно до пункту 198.6 Податкового кодексу України) [13].

2. Право на податковий кредит виникає відповідно до правила першої події, і це може статися на одну з двох дат: на дату оплати авансу (передоплати) або на дату отримання товарів, результатів робіт чи послуг (згідно з пунктом 198.2 Податкового кодексу України) [13].

Отже, якщо аванс було сплачено і податкову накладну було зареєстровано після цього, покупець має право на податковий кредит.

Важливо відзначити, що авансовий платіж, зроблений постачальнику, лише дає право отримання податкового кредиту. Однак це право можна використовувати лише у випадку, коли постачальник зареєструє відповідну податкову накладну.

Коли йде мова про організацію та методику аналітичного бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками, підприємство на практиці

не мають ключового елемента в обліковому процесі, а основний і поточний облік розрахунків з постачальниками та підрядниками мають відмітну облікову номенклатуру, журнал аналітичного обліку, план роботи та інше. І як результат, є спрощена та не дуже ефективна система управління розрахунками з постачальниками та підрядниками, через брак швидкого та довготривалого аналізу доцільності, ризиків та результативності [4].

У ТОВ «ЛКФ «Світоч»» облік розрахунків з постачальниками та підрядниками ведеться за допомогою рахунку 63, який називається «Розрахунки з постачальниками та підрядниками». Рахунок є пасивним, визначає заборгованість за товари чи послуги постачальникам. По дебету проходить погашення або амортизація боргу.

Розрахований рахунок – це процес, пов'язаний з наданими послугами, включаючи отриману інвентаризацію, отримані виконані роботи, постачання електроенергії, газу, пари, води та інше, а також послуги з доставки чи обробки цінностей.

На ТОВ «ЛКФ «Світоч»» аналітичний облік розрахунків з постачальниками здійснюється окремо для кожної юридичної чи фізичної особи-постачальника. Загальна структура аналітичних рахунків включає субрахунки: 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками» та 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками». На субрахунку 631 ведеться деталізований облік розрахунків за отримані матеріали, виконані роботи і надані послуги від вітчизняних контрагентів. У свою чергу, на субрахунку 632 фіксуються транзакції з іноземними постачальниками і підрядниками, також за товарно-матеріальні цінності, роботи і послуги [6].

Аналітичний облік ведуть індивідуально для кожного постачальника та підрядника в розрізі всіх документів (рахунків) на оплату.

Пасив, що є елементом балансу, служить джерелом засобів для фінансування оперативної, інвестиційної та фінансової активності організації. Це значить, що усі транзакції з ТОВ «ЛКФ «Світоч»» будуть фіксуватися на рахунку 63, незалежно від

часу отримання рахунку-фактури. Якщо умови контракту порушені або виникає арифметична помилка, необхідно нарахувати штрафні санкції постачальнику.

Для забезпечення оплати товарів, які підприємство-покупець отримує від постачальника, відправляється «Рахунок-фактура», який містить інформацію про кількість, ціну і загальну суму (з урахуванням ПДВ) для оплати. Цей документ підлягає акцептуванню покупцем, який погоджується з умовами рахунку перед сплатою. Далі покупець надсилає платіжне доручення своїй банківській установі для оплати товару, і отримує виписку з банку, що підтверджує списання коштів з його рахунку. У випадку оплати товару готівкою через відповідальну особу, заповнюється видатковий касовий ордер для видачі готівки та авансовий звіт про її використання [6].

Для оприбуткування та сплати придбаної продукції необхідно мати документ, що підтверджує якість товару. В разі невідповідностей одержаних товарно-матеріальних цінностей згідно умов договору представляється претензія постачальнику.

Для отримання в постачальника придбаних товарів, самовивозом, представнику компанії-покупця повинна бути виписана «Довіреність на одержання цінностей». Для видачі покупцю із складу постачальника товарів та інших матеріальних цінностей, потрібно пред’явити накладні, товарно-транспортні накладні. Вантажі, що надходять на підприємство від постачальників, одразу реєструють у «Журнал обліку вантажів, що надійшли». Дописи у «Картки складського обліку» цінностей, що прибули, здійснюються на основі товарно-транспортних накладних або «Прибуткового ордера», що оформляється комірником за фактом їх надходження.

2.3. Оподаткування операцій з розрахунками з постачальниками та підрядниками

Система оподаткування в Україні складається з різноманітних податків і обов'язкових внесків, які є законодавчо регульованими, також встановлені процедури їх нарахування та сплати. Ця система становить ключовий елемент економічної структури країни. З одного боку, вона формує фінансовий фундамент для держави, з іншого — служить основним інструментом втілення економічної політики.

Податки відіграють суттєву роль у суспільному ладі, адже при розробці податкової системи важливо враховувати реальний соціоекономічний контекст країни, а не тільки ідеальні моделі, які можуть бути неадекватними до дійсності. Ефективна і збалансована податкова система є вирішальною для успішної діяльності економіки та її фінансової стабільності, оскільки через податкові відносини відбувається безпосередній взаємозв'язок між державою, її громадянами та організаціями, що сприяє формуванню, розподілу та використанню фінансових ресурсів.

Якщо компанія діє за загальною системою оподаткування (оподаткування прибутку), то форма розрахунків може бути будь-яка (готівкова, безготівкова, бартерна).

Але якщо компанія є платником єдиного податку (3-тя група), то у негрошовій формі – розрахунки заборонені (відповідно до пункту 291.6 Податкового кодексу) [13]. Таким чином, розрахунки бартером, векселями та електронними грошима слід відкинути. Допустимі лише готівкові розрахунки чи безготівкові розрахунки через банк (включаючи платіжні картки як безготівковий спосіб). Порушення цього правила може спричинити сплату податку за ставкою 15% вартості операції, а також може призвести до втрати можливості діяти за спрощеною системою оподаткування. Суб'єкти спрощеного оподаткування можуть використовувати лише готівкові чи безготівкові розрахунки. Проте виняток становить 4-та група єдиного податку (сільське господарство) – їм дозволено використовувати будь-які форми розрахунків [13].

Податковий облік розрахунків із контрагентами здійснюється для нарахування ПДВ при відображенні господарських операцій. Відповідно до законодавства України головним моментом визначення бази оподаткування для ПДВ є «перша з подій» – оплата або відвантаження. Але в окремих випадках використовуються й інші правила – наприклад, по грошах (по оплаті). У типовому рішенні обчислюється лише під час проведення «товарних» документів. А з іншими «незакритими» на кінець періоду авансами «розбирається» регламентний документ. Варіант визначення бази оподаткування зазначається у договорі за допомогою прапора «Складний облік ПДВ» [6].

Організація розрахунків є ключовим фактором у посиленні дисципліни в укладенні та виконанні договорів, особливо в контексті постачання продукції визначеної якості та асортименту. Збільшення відповідальності підприємств за своєчасну оплату сприяє скороченню заборгованості та прискорює оборотність оборотних коштів, що відображається на покращенні фінансового стану підприємства.

Підприємство саме вибирає найбільш зручні та вигідні форми розрахунків, як для себе, так і для контрагентів, при цьому ці форми розрахунків повинні відповідати чинному законодавству та нормативним актам.

Таким чином, в організації є товари як оподатковувані ПДВ, так і не оподатковувані, тому необхідно відобразити принципи розподілу вхідного ПДВ, сплаченого постачальникам.

У випадку, коли платник податків здійснює підприємницьку діяльність, яка підлягає оподаткуванню єдиним податком на поставлений дохід, а також інші види підприємницької діяльності, він зобов'язаний вести окремий облік майна, зобов'язань та господарських операцій для кожного виду діяльності. Це означає, що організація повинна розділити свої фінансові засоби, зобов'язання та операції на дві чітко відокремлені категорії для кожного типу підприємницької діяльності: одну для оподаткованої за системою єдиного податку на доходи, іншу - для тих видів, які оподатковуються за іншим режимом оподаткування.

Таким чином, на наш погляд, це положення необхідно відобразити в обліковій політиці суспільства, що позитивно вплине на організацію бухгалтерського та податкового обліку у суспільстві.

У зв'язку із застосуванням двох податкових режимів на підприємстві виникає необхідність роздільного обліку доходів та витрат з метою оподаткування.

Із суми авансу або попередньої оплати, перерахованої постачальнику (виконавцю) у рахунок майбутнього постачання товарів (виконання робіт, надання послуг), податку на додану вартість виділяється і по дебету рахунку не відображається (навіть у тому випадку, якщо за умовами договору сума авансу включає ПДВ).

Необхідно звернути увагу на те, що ПДВ за видатками, що нормуються при оподаткуванні прибутку, приймають до відрахування тільки в межах витрат, що враховуються при розрахунку прибутку.

Якщо за придбані товари (роботи, послуги) розрахунок здійснено векселем третьої особи, ПДВ приймається до відрахування на основі балансової вартості векселя [6].

Найчастіше податкові органи відмовляють у вирахуванні сум «вхідного» ПДВ при недотримання процедури внесення виправлень у форму рахунка-фактури.

Податки та обов'язкові збори відіграють критичну роль у функціонуванні економіки. З одного боку, вони є основним джерелом доходу для державних та місцевих бюджетів, виконуючи фіскальну функцію. З іншого боку, податки також впливають на економічні процеси, регулюючи темпи економічного зростання, інвестиційні стратегії підприємств та купівельну спроможність споживачів, що відображає їх економічну функцію.

Суб'єктами, або платниками податків виступають фізичні чи юридичні особи, яким за діючими законодавчими нормами покладено обов'язок сплачувати податки та збори. Водночас, базою для нарахування податку є прибуток суб'єкта оподаткування, який може включати дохід, заробітну плату, з яких і здійснюється сплата податку.

Кожен податок тісно пов'язаний з конкретним об'єктом оподаткування, який зазвичай відображений у його назві. Об'єкт оподаткування може включати такі елементи, як дохід, майно, чи прибуток, які є предметами оподаткування [6].

Одиницею оподаткування визначається міра, в якій вимірюється об'єкт оподаткування, можлива як у фізичній, так і у грошовій формі. Податкова ставка є величиною податку, що призначається за кожну одиницю вимірювання об'єкта оподаткування. Податкові пільги дозволяють деяким групам платників податків отримувати повне або часткове звільнення від сплати податків [6].

Відносини, що стосуються установлення та стягнення мит, регламентуються митним законодавством [17].

Об'єктом оподаткування прямим податком є прибуток, виручка, майно. Вони присвоюються безпосередньо платнику і розмір цих податків має залежність від розмірів об'єкта оподаткування.

Об'єкти оподаткування включають дії, здійснені платниками податків, такі як:

- надання товарів та послуг, коли місце поставки розташоване в межах митної території України;
- імпорт товарів на митну територію України;
- експорт товарів за межі митної території держави та надання послуг (виконання робіт) для використання за межами митної території країни [17].

Базою для розрахунку податків з транзакцій, пов'язаних з постачанням товарів чи послуг, слугує договірна ціна, яка встановлюється згідно з ринковими умовами. У вартість включаються такі обов'язкові платежі, як акцизний збір, ввізне мито та інші державні податки та збори, згідно з українським податковим законодавством, за винятком податку на додану вартість (ПДВ) та внесків на обов'язкове державне пенсійне страхування [13].

План рахунків визначає для ведення обліку податку на додану вартість (ПДВ) наступні субрахунки:

- 641 «Розрахунки за податками», де аналізується розрахунок за ПДВ;
- 643 «Податкові зобов'язання», що відображає загальну суму нарахованого податку, а також відображає суму ПДВ, яка може бути компенсована або зменшена за рахунок отриманих підакцизних товарів чи послуг;
- 644 «Податковий кредит», податковий кредит є сумою, на яку платник податку може скористатися для зменшення податкових зобов'язань у звітному періоді. Цей кредит формується на основі ПДВ, який був сплачений або нарахований платником податків під час придбання товарів, виконання робіт або надання послуг.

Субрахунки 643 «Податкові зобов'язання» та 644 «Податковий кредит» використовуються у таких ситуаціях:

- коли оплата за товар, роботу або послугу здійснюється до відвантаження товару або виконання робіт;
- якщо передоплата була перерахована постачальнику за товари, роботи або послуги;
- при оформленні податкового векселя в зв'язку з імпортом товарів.

Субрахунок 643, який зарезервований для «Податкових зобов'язань», може показувати на завершення звітного періоду або нульове, або дебетове сальдо в окремих обставинах. Зокрема, дебетове сальдо виникає в разі наявності на балансі компанії таких записів:

- кредиторської заборгованості за аванси, які були отримані компанією;
- кредиторської заборгованості, яка виникла внаслідок закупівлі товарів за бартерними угодами;
- нерозрахованих податкових векселів або тих векселів, які були погашені протягом даного звітного періоду.

Такі умови є типовими для ситуацій, коли підприємство зіштовхується з потребою врегулювати свої податкові обов'язки перед державою, а також з

управлінням кредиторською заборгованістю, що може включати різні форми розрахунків та обігу фінансових інструментів, таких як векселі. Таке управління дозволяє підприємству забезпечити адекватне відображення своїх фінансових зобов'язань в бухгалтерському обліку та звітності.

Субрахунок 643 «Податкові зобов'язання» являється пасивним. Суми податкових зобов'язань з ПДВ за відвантажену продукцію, виконані роботи чи надані послуги, платежі за які ще не здійснені, відображаються по кредиту субрахунку 643. Ці дані корелюють з дебетом рахунків класу 7, який охоплює доходи та результати діяльності.

ТОВ «ЛКФ «Світоч»» виступає платником податку на додану вартість з таких причин:

- воно є Товариством з Обмеженою Відповідальністю (ТОВ), яке займається комерційною діяльністю і вирішило добровільно зареєструватися як платник цього податку;
- відповідно до законодавства, воно зобов'язане обов'язково зареєструватися як платник податку на додану вартість;
- ТОВ «ЛКФ «Світоч»» також імпортує товари (іноді разом з супутніми послугами), обсяги яких підлягають оподаткуванню цим податком, згідно з встановленими правилами.

Операції, які підлягають оподаткуванню для ТОВ «ЛКФ «Світоч»», включають:

- поставки товарів та послуг, які здійснюються на території України;
- імпорт товарів на митну територію України;
- експорт товарів за межі митної території України, а також послуги або роботи, пов'язані з розміщенням цих товарів за кордоном.

Ці операції становлять основу податкових обов'язків компанії відносно податку на додану вартість, забезпечуючи її відповідальність за сплату відповідних податків у відповідності до українського законодавства.

При аналізі податкового обліку та визначенні права на податковий кредит з ПДВ особлива увага приділяється правилу «першої події», яке фіксується в податкових нормативах. Це правило стосується моменту відображення податкових операцій, який може не збігатися з часом, коли доходи або витрати реєструються у фінансовому обліку. Така розбіжність може призводити до відмінностей між фінансовою звітністю та податковою звітністю [13].

Важливо врахувати, що рахунок 644 «Податковий кредит» є контрпасивним, що означає можливість формувати на ньому виключно дебетове або нульове сальдо. Відповідно, всі операції, що дебетують цей рахунок, спершу знижують розмір податкового боргу. Операції по кредиту на цьому рахунку відображаються лише після цього. Таким чином, проведення операцій за кореспонденцією рахунків Дт 641 Кт 644 при здійсненні передоплати є неправильним і суперечить нормативним вимогам.

У випадку, коли сальдо рахунку стає кредитовим, існує ризик подвійного нарахування ПДВ. Некоректність бухгалтерських проведень у разі передоплати підтверджується тим, що при одній події на дату складання фінансової звітності дані можуть бути недостовірними. Це стосується того, що обороти по дебету рахунку 641 «Розрахунки за податками» компенсуються оборотами по кредиту рахунку 644 «Податковий кредит», що може призвести до того, що податковий кредит у фінансовій звітності залишається невідображеним.

Отже, для забезпечення чіткості у бухгалтерському обліку ПДВ, важливо точно визначити термін "авансовий платіж" або передоплату. Як правило, передоплата може кваліфікуватися як авансовий платіж, коли дата поставки товарів або послуг і дата здійснення передоплати відносяться до різних податкових періодів. Це допомагає забезпечити правильне відображення податкових зобов'язань у відповідних звітних періодах [47].

ТОВ «ЛКФ «Світоч»», як суб'єкт оподаткування податком на додану вартість (ПДВ), має обов'язок видавати покупцям (одержувачам) податкові накладні у електронній формі. Ці накладні повинні бути складені з дотриманням вимог,

встановлених законодавством, і повинні містити електронний цифровий підпис, який був здійснений уповноваженою платником особою. Крім того, такі накладні повинні бути зареєстровані в Єдиному реєстрі податкових накладних, що забезпечує їхню легальність та визнання з точки зору податкового законодавства.

2.4. Відображення розрахунків з постачальниками та підрядниками в звітності

Контрагент означає будь-яку організацію чи фізичну особу, що виступає діловим партнером організації, включаючи покупців, постачальників, та інших осіб, з якими ведеться бізнес-взаємодія.

Інформація про контрагенти зберігається в довіднику «Контрагенти» (меню «Довідники» – «Покупки та продажі» – «Контрагенти»). Щоб полегшити роботу зі списком контрагентів у довіднику, їх можна організувати в групи та підгрупи, наприклад, «Постачальники», «Комітети», «Покупці» тощо. При формуванні проводок за документом наявність авансу визначатиметься з урахуванням заданого ступеня деталізації [64].

Для оцінки того, чи виникнув під час проведення розрахунків із контрагентом аванс, «1С:Бухгалтерія 8 для України» аналізуватиме борг за рахунком обліку розрахунків із контрагентом, зазначеним у документі. Аналіз боргу проводиться або у розрізі договору контрагента, або за конкретним документом, зазначеним у відповідному реквізиті. Якщо з цього рахунку борг погашається повністю, залишок оплати зачитується як аванс і вказується на рахунку обліку розрахунків за авансами. Якщо ж рахунок розрахунку за авансами не заданий, то всю суму операції буде проведено за рахунком обліку розрахунків з контрагентом [65].

Таблиця 2.4

Відображення розрахунків з постачальниками та підрядниками

Операція	Документ	Дт	Кт	Сума, тис. грн

Оприбуткування товарів від постачальника	Прибуткова накладна	281	631	100
Податковий кредит	Податкова накладна	644/2	631	20
Оплата товарів				140
Якщо рахунок обліку розрахунків за авансами зазначений	Вексель	631 371/1	311 311	120 20
Якщо рахунок обліку розрахунків за авансами не вказано	Квитанція	631	311	140

Банківські та касові документи, а також документ «Авансовий звіт» у частині оплати постачальникам можуть автоматично визначати стан взаєморозрахунків з контрагентами та розподіляти суми, що одержуються або перераховуються на погашення наявної заборгованості та аванси. При поверненні коштів постачальником насамперед аналізується рахунок авансів, зазначений у документі, і якщо з цього рахунку було відбито аванс, цей аванс погашається, а частина оплати реєструється за рахунком розрахунків із постачальником і підвищує заборгованість за договором [65].

Для проведення звіряння розрахунків з контрагентами призначений документ «Акт звіряння взаєморозрахунків» (меню «Продажі» – «Розрахунки з контрагентами» – «Акт звіряння взаєморозрахунків» та «Покупки» – «Розрахунки з контрагентами» – «Акт звіряння взаєморозрахунків»)) [65].

Система розрахунків з постачальниками у ТОВ «ЛКФ «Світоч»» входить до складу системи обліку. Діяльність, пов'язана із закупівлями, є комплексною, оскільки вона спрямована як на внутрішні функціональні процеси підприємства, так і на взаємодію з зовнішнім середовищем, зокрема з постачальниками. Ця діяльність включає в себе різноманітні аспекти, такі як управління взаєминами з постачальниками, контроль якості, управління запасами тощо. Всі ці аспекти можуть впливати на здобуття стійкої конкурентної переваги на ринку.

Адекватне документування та облік фактів розрахунків з постачальниками та підрядниками у ТОВ «ЛКФ «Світоч»» відіграють ключову роль у системі бухгалтерського обліку підприємства. Ця система базується на принципах

належного документування операцій та підготовки звітності, що забезпечує точність та прозорість фінансових результатів і допомагає в управлінні компанії.

Створення інформаційної бази в ТОВ «ЛКФ «Світоч»» для ведення обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками ініціюється зі збору первинних документів. Серед ключових документів, що використовуються можна виділити наступні: договори купівлі-продажу, товарно-транспортні накладні, рахунки-фактури, акти про виконання робіт чи надання послуг, податкові накладні, зовнішньоекономічні контракти, вантажно-митні декларації, акти прийому-передачі, а також інші комерційні документи, такі як інвойси, які використовуються для підтвердження митної вартості товарів та для обліку вантажно-транспортних операцій. Ці документи забезпечують юридичну та облікову основу для ведення господарської діяльності, дозволяють контролювати і верифікувати фінансові транзакції, а також є основою для розрахунку податків і зборів. Ці документи формують основу для точного та прозорого обліку всіх фінансових операцій компанії [47].

Перші дані, отримані в результаті обробки документів, будуть використані для формування записів в аналітичному та синтетичному обліку: відомість 3.3 аналітичного обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками (до рахунку 63) та журнал-ордер 3 В по рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» [57].

Головна книга компанії ТОВ «ЛКФ «Світоч»» створюється на підставі даних з Журналу 3 В і використовується як основа для підготовки фінансових звітів [4].

Бухгалтерська фінансова звітність виступає як сполучна ланка між підприємством і зовнішнім середовищем, оскільки вона обґрунтовує загальні облікові дані та надає інформацію про фінансове становище, результати діяльності та грошові потоки підприємства за певний період часу. Ця звітність важлива для зацікавлених сторін, таких як інвестори, кредитори, уряд та інші зацікавлені особи, які оцінюють фінансову стабільність та ефективність діяльності підприємства перед укладенням угод або наданням фінансової підтримки. Вона відповідає стандартам

щодо достатнього обсягу інформації та можливостей її захисту для зовнішніх та внутрішніх користувачів. Бухгалтерський процес базується на первинних документах і завершується у складанні фінансової звітності, що детально висвітлює інформацію про власний капітал та його компоненти. Фінансова звітність має точно та чесно відображати інформацію про складники власного капіталу та фінансовий стан підприємства, дозволяючи користувачам звітності робити обґрунтовані та розумні управлінські рішення, відображаючи діяльність платника податків згідно з даними фінансового та податкового обліку.

Інформація про стан розрахунків з постачальниками та підрядниками у фінансовій звітності відображається у Балансі та Звіті про рух грошових коштів.

Баланс (звіт про фінансовий стан) - це документ, що відображає на певну дату активи, зобов'язання і власний капітал підприємства.

Звіт про рух грошових коштів - це документ, який показує, як грошові кошти надходили на рахунок і покидали його протягом звітного періоду через такі види діяльності як: операційну, інвестиційну та фінансову діяльність.

Підприємства мають змогу самостійно обирати за яким методом складати Звіт про рух грошових коштів, це може бути прямий або непрямий метод.

ТОВ «ЛКФ «Світоч»» використовує прямий метод складання Звіту про рух грошових коштів.

Таблиця 2.5

Відображення розрахунків з постачальниками та підрядниками у фінансовій звітності

Баланс (Звіт про фінансовий стан)	Рядок	Звіт про рух грошових коштів	Рядок
Розділ ІІІ «Поточні зобов’язання та забезпечення»	Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями (1610)	Розділ І «Рух коштів у результаті операційної діяльності»	Витрачання на оплату: товарів (робіт, послуг) (3100)
	Поточна кредиторська заборгованість за:		Збільшення (зменшення)

	товари, роботи, послуги (1615)		поточних зобов’язань (3560) (форма 3-н)

Висновки до розділу 2

У процесі своєї виробничої, комерційної, посередницької та іншої діяльності підприємства вступають у розрахункові відносини з великою кількістю підприємств, організацій та установ. Одне з найбільш значимих місць у цих розрахункових взаєминах займають розрахунки з постачальниками.

Отже, до категорії постачальників та підрядників належать організації, що забезпечують постачання сировини та інших матеріальних активів, а також здійснюють різноманітні роботи (як то капітальний або поточний ремонт основних фондів) та надають різні послуги. Оплата постачальникам та підрядникам відбувається залежно від поставок матеріалів, виконання робіт чи надання послуг, або ж одночасно з цими діями, за умовами або за дорученням організації. Постачальникам та підрядникам може бути виданий відповідно до господарського договору аванс.

Ефективна організація розрахунків із клієнтами та замовниками істотно впливає на прискорення оборотності обігових коштів та на вчасність отримання фінансів. В зв’язку з цим виникає потреба в своєчасному та точному веденні бухгалтерського обліку таких операцій, а також у їх аналізі. Аналіз здійснюється на основі даних бухгалтерського обліку та звітності, тому важливо належно організувати бухгалтерський облік розрахунків, що вимагає точного та своєчасного відображення господарських операцій у первинних документах та облікових регістрах.

До грошових способів відносяться оплата готівкою коштами, розрахунки платіжними дорученнями та за інкасо, розрахунки по акредитивам та чеками, розрахунки з використанням пластикових карток та електронних платіжних систем, комерційне та товарне кредитування.

Отож, кредиторська заборгованість – це грошовий вираз зобов'язань організації перед іншими особами, що виникають з різних видів взаємовідносин чи чинних законодавчих актів. Кредиторську заборгованість як і дебіторську можна класифікувати за двома ознаками.

Найбільш поширений вид кредиторської заборгованості – заборгованість постачальникам та підрядникам за поставлені ними товари, матеріали, надані послуги, виконані та неоплачені у строк роботи.

Згідно з умовами основного договору, платіжні доручення можна застосовувати для авансування оплати товарів, виконання робіт чи надання послуг, а також для проведення регулярних платежів. Правильне оформлення платіжного доручення є умовою виконання платіжного доручення. Невідповідність платіжного доручення встановленим вимог до його оформлення не виключає можливість його виконання банком. Також відповідно до цієї постанови у вигляді платіжного доручення юридичними та фізичними особами може бути дано розпорядження про проведення розрахунків без відкриття банківського рахунку.

Керівник організації несе відповідальність за належну організацію бухгалтерського обліку та дотримання законодавчих норм під час проведення

господарських операцій. Він зобов'язаний створити умови для коректного ведення обліку, забезпечити дотримання встановлених головним бухгалтером вимог до процедури оформлення та подання документації для обліку всіма підрозділами та співробітниками організації.

РОЗДІЛ 3
ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІЗУ РОЗРАХУКНІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ НА ПРИКЛАДІ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «ЛКФ «СВІТОЧ»»

3.1. Оцінка основних аналітичних показників діяльності досліджуваного підприємства

Індикатори фінансового аналізу допомагають оцінити актуальний стан підприємства, його можливості та виклики. Ця важлива інформація є ключовою для ухвалення оперативних управлінських рішень та стратегічного планування. Інвестори, акціонери та власники бізнесу також мають високий інтерес до таких даних. Важливо мати у штаті фахівця, здатного аналізувати фінансові звіти, робити виважені висновки про ефективність бізнесу та складати точні прогнози.

Аналіз фінансових показників важливий для оцінювання поточного стану компанії та її перспектив на майбутнє. Цей метод є критичним для стратегічного планування, оскільки дозволяє менеджменту ідентифікувати ресурси для росту та визначити сильні та слабкі сторони підприємства. Аналізуючи фінансові коефіцієнти, можна встановити найефективніші стратегії для збільшення

оборотності активів, забезпечення достатньої ліквідності, фінансової стабільності та підвищення прибутковості компанії.

Аналітичні показники – датчики на панелі управління організацією, які повідомляють керівників, наскільки ефективна її діяльність. Це цифри, статистичні величини або оцінки, але вони відрізняються від параметрів, що входять до системи показників більшості корпорацій.

Метод діагностики фінансової діяльності організації – це один з підходів до вивчення фінансово-господарських процесів у них, встановлення та формування. Практичний досвід фінансового аналізу розробив різноманітні методики аналізу фінансової діяльності організації.

З них можна відзначити основні:

- коефіцієнтний аналіз – обчислення відносних даних звітності, виявлення зв'язків показників;
- факторний аналіз – встановлення рівня впливу поодиноких елементів показника на його величину;
- трендовий аналіз – зіставлення будь-якої позиції звітності поруч з попередніми звітними періодами та встановлення тренду;
- вертикальний (структурний) аналіз – встановлення структури підсумкових показників шляхом аналізу частини характеристик у результаті загалом;
- горизонтальний (тимчасовий) аналіз – порівняння будь-якої позиції звітності з попереднім періодом;
- порівняльний аналіз – дає можливість дати оцінку діяльності компанії, встановити відхилення від планових показників та визначити їх першопричини [66].

Можливо визначити фінансовий аналіз як процес дослідження фінансового стану підприємства, його основних результатів та ефективності фінансово-господарської діяльності на основі вивчення залежності та динаміки показників

фінансової інформації з метою забезпечення подальшого ефективного розвитку організації.

Фінансове становище організації характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами, необхідними для нормального функціонування підприємства, платоспроможністю, ліквідністю та фінансовою стійкістю, та визначається системою показників, що відображають реальні та потенційні фінансові можливості підприємства як об'єкта інвестування капіталу та платника податків.

Фінансові коефіцієнти дають можливість дати оцінку різноманітним нюансам діяльності компанії:

- ділову ініціативність за допомогою коефіцієнтів оборотності;
- платіжну спроможність за допомогою коефіцієнтів платоспроможності та ліквідності;
- результативність роботи – через коефіцієнти рентабельності;
- економічну взаємозалежність чи незалежність у вигляді коефіцієнтів фінансової стійкості [66].

Обчислені коефіцієнти, як правило, зіставляють з нормативними або з середньогалузевими значеннями, а також оцінюється зміна показників у динаміці. Якщо коефіцієнти погіршуються в динаміці, або йдуть за межі рекомендованих значень, це визначає слабкі позиції у організації.

З метою оцінки рівня відшкодування зобов'язань підприємства її активами, актив і пасив балансу мали б бути рознесені на 8 груп: активи згруповуються згідно з рівнем ліквідності та розміщуються в порядку зменшення; пасиви згруповуються згідно з термінами погашення зобов'язань та розміщуються у порядку їх зростання. Труднощі полягають в тому, що загальний підхід до заповнення кожної групи активу і пасиву, за винятком категорії активів, що швидко реалізуються, не вироблений. Найчастіше застосовується така технологія оцінки ліквідності балансу фірми, що містить метод аналізу та коефіцієнтний метод [67].

Інформація для проведення аналізу фінансового стану підприємства отримується з фінансової звітності за 2022 рік (так як фінансова звітність на кінець 2023 року ще не оприлюднена (Додаток А)), яка винесена в Додаток Б:

- «Баланс», форма № 1;
- «Звіт про фінансові результати», форма № 2;
- «Звіт про рух грошових коштів», форма № 3;
- «Звіт про власний капітал», форма № 4.

Таблиця 3.1

Аналіз ліквідності балансу ТОВ «ЛКФ «Світоч»» за 2022 рік, тис. грн.

Актив	На початок 2022 року	На кінець 2022 року	Пасив	На початок 2022 року	На кінець 2022 року	Платіжний надлишок або нестача	
						На початок 2022 року	На кінець 2022 року
Група А1 – найбільш ліквідні активи	5305	1471	Група П1 – найбільш термінові пасиви	269322	524033	-264017	-522562
Група А2 – швидкореалізовані активи	830048	833280	Група П2 – короткострокові пасиви	17693	63556	821355	769724
Група А3 – активи, що повільно реалізуються	253145	467090	Група ПЗ-довгострокові пасиви	342157	411487	-89012	55603
Група А4 – складнореалізовані активи	949031	1008148	Група П4 – постійні пасиви	1408357	1310913	-459326	-302765
Баланс	2037529	2309989	Баланс	2037529	2309989	х	х

При аналізі ліквідності балансу ТОВ «ЛКФ «Світоч»», слід підкреслити, що на кінець року компанія зазнала дефіциту найбільш ліквідних активів, які необхідні для оперативного покриття негайних пасивів. Цей дефіцит становить 522 562 тис. грн.

Водночас, активи, які можна реалізувати в короткостроковій перспективі, а також ті, що реалізуються повільніше, наявні в достатній кількості на кінець року.

Щодо активів із тривалим терміном реалізації, умови ліквідності задовольняють нормативи, адже зобов'язання за цією категорією мають перевищувати вартість активів.

З метою встановлення ліквідності балансу слід порівняти величини кожної зі сформованих груп. Баланс абсолютно ліквідний, тобто у компанії існують власні оборотні кошти з метою погашення зобов'язань, якщо виконується система співвідношень:

$$А1 \geq П1;\ А2 \geq П2;\ А3 \geq П3;\ А4 \leq П4.$$

Якщо одна або декілька нерівностей у цій системі матимуть знак, що відрізняється від очікуваного в оптимальному варіанті, то рівень ліквідності буде відрізнятися від абсолютного [67].

Присутність цієї нестачі коштів у одній групі активів відшкодовуватиметься їх надлишком в іншій групі, проте компенсування при цьому стане тільки вартісної величини, бо у дійсній платіжній ситуації найменш реалізовані активи ніяк не можуть змінити найбільш реалізовані.

Згідно з даними таблиці 3.1, баланс аналізованого підприємства не демонструє абсолютної ліквідності як на початок 2022 року, так і на кінець.

Метод розрахунку коефіцієнтів ліквідності дозволяє провести оцінку платоспроможності підприємства. До найбільш значних показників ліквідності належать відповідні показники:

Коефіцієнт абсолютної ліквідності [68]:

$$К_{ал} = \frac{А\,1}{П1 + П2} \tag{3.1}$$

де А1 – найбільш ліквідні активи;

П1 – найбільш термінові пасиви;

П2 – короткострокові пасиви.

Коефіцієнт показує ступінь забезпеченості поточних зобов'язань грошима їх еквівалентами на певну дату. На початок 2022 року коефіцієнт абсолютної ліквідності склав 0,018, а на кінець – 0,002. Як на початок, так і на кінець 2022 року коефіцієнт абсолютної ліквідності знаходиться поза межах норми (>0,2), також слід зауважити, що відбулося стрімке падіння, отже підприємство не зможе терміново погасити свої короткострокові зобов'язання.

Коефіцієнт покриття [68]:

$$К_{п} = \frac{А1 + А2 + А3}{П1 + П2} \tag{3.2}$$

де А2 – швидкореалізовані активи;

А3 – активи, що повільно реалізуються.

Визначено, що коефіцієнт покриття на початок 2022 року становив 3,79, а на кінець 2,22. Це означає, що ТОВ «ЛКФ «Світоч»» в змозі покрити свої поточні зобов'язання оборотними активами, адже нормативний показник коефіцієнта покриття > 2. Але знову ми бачимо тенденцію до зниження.

Коефіцієнт швидкої ліквідності [68]:

$$К_{шл} = (А1 + А2)/(П1 + П2) \tag{3.3}$$

Коефіцієнт швидкої ліквідності на початок 2022 року склав 2,91, а на кінець – 1,42. Спостерігається зниження коефіцієнта, але як на початок року, так і на його кінець коефіцієнт знаходиться в межах норми (>1), отже підприємство зможе погасити невелику частину свої поточних зобов'язань за рахунок грошових коштів та очікуваних фінансових надходжень.

Також при визначенні фінансового стану підприємства слід розглянути його фінансову стійкість.

Фінансова стійкість означає надійну здатність виплачувати зобов'язання, баланс між власним та залученим капіталом, незалежність від ринкових умов та

партнерів, довіру кредиторів і інвесторів, а також здатність до самофінансування з власних джерел прибутку [68]. Показники фінансової стійкості вказані в табл. 3.2, дані для розрахунку взяті з фінансової звітності (Додаток Б – В)

Таблиця 3.2

Фінансова стійкість ТОВ «ЛКФ «Світоч»»

Коефіцієнти (розрахунок)	2021	2022	Відхилення
Коефіцієнт фінансової незалежності, автономності, концентрації (відношення власного капіталу до загальної суми капіталу)	0,69	0,56	-0,13
Коефіцієнт фінансової стабільності (пропорція власного капіталу та довгострокових зобов'язань у загальній сумі активів балансу)	2,24	1,31	-0,93

Коефіцієнт фінансової незалежності відображає ступінь самостійності підприємства від зовнішніх кредитів. Цей показник обчислюється як співвідношення загальної суми власних коштів до загальної суми балансу [68]. Нормативне значення цього коефіцієнту становить понад 0,5. У нашому випадку у 2022 році фактичне значення коефіцієнту перевищує нормативне, що свідчить про низьку залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Однак спостерігається негативна тенденція до його зменшення.

Коефіцієнт фінансової стабільності відображає відсоток власного капіталу та довгострокових зобов'язань у валюті балансу. Він вказує на кількість гривень власного капіталу на одиницю гривневого залученого капіталу і в нашому випадку вказує на високу незалежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування [68]. Однак спостерігається тенденція до його зниження. Для підвищення цього показника необхідно залучати кошти від власників або інвесторів, або реінвестувати прибуток у розвиток компанії.

Таблиця 3.3

Аналіз складу, рівня та динаміки фінансових результатів ТОВ «ЛКФ «Світоч»» за 2021 – 2022 роки, тис.грн.

Показник	2021 рік	2022 рік	Відхилення	
			Абсолютне, тис.грн.	Відносне, %
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2572657	2635805	63148	2,45
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	-2329241	-2387340	58099	2,49
Валовий прибуток (збиток)	243416	248465	5049	2,07
Інші операційні доходи	15574	8449	-7125	-45,75
Адміністративні витрати	-73764	-86590	12826	17,39
Витрати на збут	-15833	-12293	-3540	-22,36
Інші операційні витрати	-27331	-59948	32617	119,34
Фінансові результати від операційної діяльності: прибуток	142062	98083	-43979	-30,96
Інші доходи	10920	-	-10920	100
Фінансові витрати	-20411	-28627	8216	40,25
Інші витрати	-17984	-192380	174396	969,73
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток, збиток	114589	-122924	-237513	-207,27
Податок на прибуток від звичайної діяльності	-23362	-5069	-18293	-78,30
Чистий фінансовий результат: прибуток, збиток	91227	-127993	-219220	-240,30

Проаналізувавши табл. 3.3 можна зробити висновки, що за рік з 2021 по 2022 рік відбулися значні зміни в фінансових показниках ТОВ «ЛКФ «Світоч»». Чистий дохід від реалізації продукції зріс на 2,45%, що свідчить про збільшення обсягів продажу або підвищення цін на продукцію. Собівартість реалізованої продукції також зросла на 2,49%, що може бути наслідком збільшення витрат на виробництво. Інші операційні доходи зменшилися на 45,75%, що може свідчити про скорочення неосновної діяльності або зменшення інших джерел доходів. Адміністративні витрати зросли на 17,39%, що може бути наслідком збільшення орендної плати або зарплат адміністративного персоналу. Витрати на збут зменшилися на 22,36%, що може свідчити про оптимізацію процесів збуту або зниження витрат на рекламу. Інші операційні витрати значно збільшилися на 119,34%, що може бути результатом

непередбачуваних витрат у різних сферах діяльності. Фінансовий результат до оподаткування зазнав великого зменшення на 207,27% через зростання фінансових витрат та інших витрат. Чистий фінансовий результат показав найбільше зменшення на 240,30%, що свідчить про серйозні фінансові труднощі та можливу нестабільність у фінансовій діяльності компанії.

3.2. Інформаційне та методичне забезпечення економічного аналізу розрахунків з постачальниками та підрядниками на підприємстві

При застосуванні регулювання дедалі більше постійною стає вимога ретельного аналізу майна підприємства місця і джерел формування. Кредиторська заборгованість постійно досягає великих розмірів, у процесі аналізу необхідно розглянути можливості скорочення позапланових фінансових ресурсів у обороті організації.

Кредиторська заборгованість відображає оцінку фінансових зобов'язань підприємства перед різними учасниками економічних відносин. Особливу вагу в цьому контексті мають взаєморозрахунки з постачальниками.

Для ефективного керування організацією критично важливо мати чітке розуміння стану фінансових відносин із постачальниками та підрядниками, адже саме вони забезпечують усі необхідні матеріали, виконують потрібні роботи та надають послуги для безперебійної діяльності компанії. Розмір заборгованості за поставлені товари, виконані роботи та надані послуги відображається у балансових статтях «Кредиторська заборгованість постачальникам і підрядникам».

Основні цілі аналізу полягають у вивченні динаміки та структури кредиторської заборгованості, зокрема в аналізі загальної суми заборгованості та розподілу за кредиторами; у встановленні розміру заборгованості, що прострочена; у розгляді чинників, які спричинили її формування; та у визначенні обсягів штрафних санкцій, які нараховані через прострочення платежів [4]. Аналіз руху кредиторської заборгованості має здійснюватися оперативно з допомогою

аналітичних таблиць певного формату, що дозволяє адекватно реагувати на своєчасно встановлені факти затримки платежів.

Згідно з практичним досвідом, рахунок 63 не відображає деталізацію заборгованості за кожним окремим договором і не розрізняє поточну заборгованість від тієї, термін сплати якої ще не настав, а також вже простроченої. Тому доцільно було б більш ширше розкрити аналітику до 63 рахунку, а саме до рахунків 631 та 632 додати: заборгованість термін сплати якої ще не настав, відстрочену та прострочену заборгованість.

Аналіз стану кредиторської заборгованості починають із загальної оцінки динаміки її обсягу загалом продовжують у розрізі окремих статей; аналізують структуру кредиторської заборгованості; визначають питому вагу кредиторську заборгованість, платежі за якою очікуються протягом року; оцінюють динаміку цього [4].

Існування сумнівної кредиторської заборгованості може створити реальну загрозу фінансовій стійкості самої організації-кредитора і призвести до зниження рівня ліквідності її балансу. Для виявлення конкретних причин формування сумнівної кредиторської заборгованості проводиться внутрішній аналіз її обсягу з урахуванням кредиторів та строків заборгованості на основі актуальних даних бухгалтерського обліку.

Зростання коштів, які спрямовуються на розрахунки з постачальниками, зокрема збільшення загальної суми кредиторської заборгованості, може бути зумовлене природними процесами, такими як інтенсивне збільшення обсягів продажів. Однак критично важливо забезпечити, щоб темп зростання кредиторської заборгованості не випереджав темп зростання продажів, адже це може призвести до фінансових дисбалансів [6]. Різке скорочення кредиторської заборгованості, можливе наслідком негативних моментів у відносинах із постачальниками (скорочення продажу, кредит, втрата споживачів продукції).

Комплексний аналіз кредиторської заборгованості проводиться за двома напрямками: аналіз інформації про наявність та зміну заборгованості на підставі

даних бухгалтерської (фінансової) звітності; детальний аналіз стану та зміни заборгованості за видами на підставі даних бухгалтерського обліку [4].

Ключові компоненти системи управління на підприємствах включають:

- проведення своєчасної інвентаризації всіх розрахунків і зобов'язань, за якою слід робити детальну перевірку взаєморозрахунків з контрагентами;
- створення договорів з клієнтами, замовниками, постачальниками та підрядниками, з ясним визначенням умов виконання та порядку розрахунків;
- організація чіткого процесу розрахунків із контрагентами, визначення максимальних сум транзакцій і забезпечення своєчасності виконання зобов'язань з погашення заборгованості;
- залучення висококваліфікованих фахівців у сферах економіки, фінансів, оподаткування та фінансового менеджменту, оснащених необхідними знаннями та навичками для ефективного управління кредиторською заборгованістю;
- аналіз потенційних та наявних партнерів на основі зібраних даних з різноманітних джерел та власного досвіду взаємодії;
- збір та аналіз офіційно опублікованої фінансової інформації про партнерів для прогнозування їх фінансової надійності.

Існуючі методи аналізу, які застосовуються на практиці, мають певні недоліки [10, 12]:

- інформація про кредиторську заборгованість у бухгалтерській (фінансовій) звітності найчастіше буває не інформативною, оскільки бухгалтерський баланс не містить деталізації за конкретними видам заборгованості, та не розкриває строки погашення заборгованості;
- законодавчо закріплено необхідність подання лише річної звітності, що звільнило підприємства від складання оперативної звітності;

- оскільки в бухгалтерській звітності кредиторська заборгованість відображається за номінальною вартістю, тому отримана оцінка зобов'язань організації на основі балансу не завжди є реальною;
- не застосовуються на практиці методи дисконтування, які враховують передбачені строки надходження або сплати коштів у найближчий час;
- не на всіх підприємствах використовується практика формування резервів щодо сумнівних боргів.

Про актуальність досліджень у сфері управління кредиторської заборгованості говорить також і динаміка статистичної інформації щодо змін абсолютних та відносних показників зміни зобов'язань.

Більш об'єктивну оцінку дозволить зробити аналіз розрахунків з постачальниками через співвідношення кредиторської заборгованості, яке характеризує раціональність використання в обороті коштів.

Необхідно наголосити, що втрата платоспроможності організації, обумовлена зростанням кредиторської заборгованості може бути пов'язана з наявністю «касового розриву» між відвантаженням та оплатою продукції, зміною наявності фінансових ресурсів контрагентів та ін. Для оперативного попередження та зниження ймовірності кризових ситуацій необхідний постійний моніторинг розрахунків з контрагентами, що дозволяє визначати потенційні ризики та ініціювати відповідні заходи, не чекаючи простроченої заборгованості [22].

Вивчення різних наукових підходів до процесу аналізу розрахунків з постачальниками дозволило запропонувати уточнення даного визначення, аналіз розрахунків з постачальниками є обов'язковим, безперервно функціонуючим процесом, спрямованим на забезпечення платоспроможності та фінансової стійкості суб'єктів господарювання за рахунок акумулювання інформаційних ресурсів про факти господарської діяльності організації, вибору найбільш прийнятних методів аналізу показників стану взаємодії з організаціями партнерами у сфері грошових розрахунків на основі договірних відносин.

Оскільки було виявлено недоліки проведення аналізу розрахунків з постачальниками та покупцями на основі бухгалтерської звітності видається доцільним на кожному підприємстві проводити оцінку розрахунків відповідно до етапів.

Таблиця 3.4

Інформаційне та методичне забезпечення економічного аналізу розрахунків з постачальниками та підрядниками на підприємстві

Етапи	Інформаційне та методичне забезпечення
Формування бази даних для реалізації аналітичних процедур	Класифікація заборгованості кожного конкретного підприємства: умов договорів, укладених між учасниками фінансових операцій
Розробка системи показників, які найбільш повно характеризують перебіг розрахунків	Визначення переліку абсолютних та відносних показників: обсяги та оборотність кредиторської заборгованості, їхня частка у валюті балансу, відношення дебіторської до кредиторської заборгованості та ін.
Аналіз значущості показників	Оцінка значущості показників для фінансово-господарської діяльність аналізованого підприємства

Продовження таблиці 3.4

Складання оперативного звіту про стан кредиторської заборгованості у розрізі контрагентів	Облік кредиторської заборгованості для контролю виконання договірних зобов'язань, планування платежів, виявлення можливих ризиків неплатежів
Зведений звіт з простроченої кредиторської заборгованості	Аналіз інформації про прострочену заборгованості, претензійна робота. Вжиття заходів щодо попередження виникнення простроченої кредиторської заборгованості

Отже, пропоновані заходи ґрунтуються на складанні оперативної звітності в кожній організації, що дозволяє своєчасно виявляти всі можливі ризики на основі інформації будь-якого роду незалежно від джерел її походження. Методи аналізу розрахунків з постачальниками в даному випадку перебувають у збиранні та аналізі інформації, виробленні рекомендацій для прийняття управлінських рішень щодо доцільності взаємодії з тим чи іншим контрагентом.

У сучасних умовах ефективність провадження господарської діяльності багато в чому залежить від того, наскільки оптимальними є управлінські рішення,

від їхньої обґрунтованості та своєчасності. Прийняття оптимальних управлінських рішень можливе тільки в тому випадку, якщо воно засноване на точній, оперативній, достовірній інформації. Однак цього часто буває недостатньо, тому що інформаційний потік дуже значний та постійно збільшується. Тому інформаційний простір, як говорилося вище, потребує попередньої аналітичної обробки.

Також існують ризики, пов'язані з процесом взаємодії підприємства з партнерами, що стосуються постачання сировини. Для ефективного управління цими ризиками підприємство повинно розробити управлінський звіт щодо оцінки рівня ризиків у сфері постачання (Додаток Е).

Ефективно структурований та належно керований потік інформації становить міцну основу для проведення економічного аналізу, а також для здійснення оптимальних управлінських рішень. Усі економічні операції та їхні результати, які формуються під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників, адекватно відображаються в системі економічної інформації. Ця система, що об'єднує дані про фінансово-економічну діяльність підприємства та зовнішні й внутрішні впливи, забезпечує всебічний опис господарської активності організації. Створення системи економічної інформації може розглядатися як самостійний вид діяльності, де на вході – загальний масив інформації (інформаційний простір), у процесі – результати їх проміжної обробки, виявлення факторів, що надають на господарську діяльність, та на виході – кінцеві результати, що надходять до системи управління.

3.3. Аналіз розрахунків з постачальниками та підрядниками на підприємстві галузі

Створення аналітичного обліку зобов'язань перед постачальниками повинно гарантувати можливість збору необхідних відомостей за такими категоріями: прийняті до оплати та інші розрахункові документи, терміни оплати яких ще не настали; документи, які не були оплачені вчасно; постачання, що не були

оприбутковані; векселі, які не настали до оплати; прострочені векселі; отримані комерційні кредити.

Щодо розрахунків за імпортними операціями, вони можуть бути організовані за географічним принципом, де відомості групуються по країнах і, в рамках кожної країни, по постачальниках або за номерами контрактів. Аналітичний облік проводиться для кожного постачальника та підрядника окремо за кожним платіжним документом [36].

Усі транзакції реєструються в бухгалтерському обліку на рахунку 63, незалежно від часу акцепту виставленого рахунку-фактури. Якщо виявляються невідповідності умовам договору або арифметичні помилки, формується претензія до постачальника. У таких випадках у бухгалтерському обліку здійснюється запис за схемою: Дт 374, Кт 63.

Невідфактурована поставка - це поставка матеріальних цінностей від постачальника до пред'явлення розрахункових документів, на основі яких проводиться оплата. Під час такої поставки матеріальні цінності обліковуються за купівельними або обліковими цінами, що відображається у бухгалтерському обліку на рахунках: Дт 20 або 22 та Кт 63.

У разі виявлення нестачі при отриманні запчастин від постачальника складається акт про нестачу або комерційний акт, якщо нестача відбулася на транспорті. Суму нестачі заносять на субрахунок 374 «Розрахунки за претензіями» у бухгалтерському обліку: Дт 374 та Кт 631

Під час розрахунків з підрядниками борг за виконані роботи чи етапи робіт записуються на дебеті рахунку 15 «Капітальні інвестиції» або 23 «Виробництво», а кредитується рахунок 631.

Звітність аналітичного обліку по рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками» охоплює:

- оборотно-сальдова відомість по рахунку в розрізі об’єктів аналітичного обліку;

- аналіз рахунку в розрізі об’єктів аналітики «Аналіз об’єктів аналітики по рахункам»;
- карточка операцій по об’єкту аналітики;
- обороти між об’єктами аналітики [44].

Звітність за синтетичним обліком з рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» включає:

- оборотно-сальдова відомість;
- шахматна відомість;
- відомість по рахунку;
- аналіз рахунку за період та по датам;
- карточка рахунку;
- зведені проводки.

ТОВ «ЛКФ «Світоч»» використовує програмне забезпечення «1С:Підприємство» для бухгалтерського обліку. В комп’ютеризованій формі обліку всі дані про господарські операції, які спочатку фіксуються на паперових носіях, переносяться на магнітні носії. Згруповані за дебетом і кредитом дані автоматично аналізуються за аналітичними та синтетичними рахунками, на основі чого визначаються сальдо та формуються обігові відомості та звітність. Заключні дані надаються у формі друкованих реєстрів за конкретними рахунками та відеограмами [3].

Програма «1С:Підприємство» надає можливість створення стандартної звітності, включаючи:

- аналіз рахунку — можна отримати інформацію про загальні суми в контексті кореспондуючих рахунків до головної суми;
- картка рахунка — показує детальну інформацію про кожну операцію, включаючи тип операції, субконто, кількість, суму та поточне сальдо;
- обороти за рахунком 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»;

– журнал-ордер та відомість за рахунком 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» [70].

Програма дозволяє глибоко аналізувати рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», швидко формуючи звіти як синтетичного, так і аналітичного обліку.

З використанням первинних документів та журналу проводок 1С:Бухгалтерія, ТОВ «ЛКФ «Світоч»» складає підсумки за різні періоди — від місяця до року, а також за будь-який специфічний період, обмежений двома датами. Розрахунки підсумків відбуваються на запит, і можуть виконуватися паралельно з введенням нових проводок, що усуває потребу в перерахунках.

Таким чином, впровадження комп’ютерних систем в ТОВ «ЛКФ «Світоч»» радикально трансформує процес управління бухгалтерським обліком. В умовах сучасності, ефективне управління можливе лише через інтеграцію організаційних структур у комп'ютеризовані системи управління.

Через ретельний аналіз стану розрахунків з постачальниками та підрядниками можна своєчасно виявити ознаки фінансових труднощів у компанії. Це дозволяє помітити перші сигнали про можливі проблеми в господарській діяльності одночасно із збереженням індикаторів її стабільності.

Перед проведенням аналізу важливо перевірити достовірність інформації про види та строки кредиторської заборгованості. Для цього можна скористатися прямими підтвердженнями від контрагентів, оглядом контрактів та договорів, а також провести особисті бесіди з працівниками, які мають відомості про борги та зобов'язання підприємства.

Аналіз кредиторської заборгованості підприємства базується на фінансовій звітності компанії. Для відстеження змін у розмірах кредиторської заборгованості у порівнянні з масштабами його діяльності використовуються різні коефіцієнти оборотності кредиторської заборгованості, які аналізуються разом з показниками фінансових результатів.

При аналізі кредиторської заборгованості важливо детально оцінити наявність, склад та структуру цієї заборгованості, а також аналізувати частоту та причини появи прострочених зобов'язань.

Таблиця 3.5

Аналіз кредиторської заборгованості ТОВ «ЛКФ «Світоч»», за 2022 рік

Розрахунки з кредиторами	На початок 2022 року		На кінець 2022 року		Відхилення	
	тис.грн.	Питома вага, %	тис.грн.	Питома вага, %	Абсолютне, тис.грн.	За питомою вагою, %
Поточна кредиторська заборгованість за: товари, роботи, послуги	267656	93,26	522992	89,01	255336	-4,25
розрахунками з бюджетом	867	0,3	143	0,02	-724	-0,28
розрахунками зі страхуванням	277	0,1	358	0,06	81	-0,04
розрахунками з оплати праці	469	0,16	540	0,09	71	-0,07
за одержаними авансами	53	0,02	0	0	-53	-0,02
Інші поточні зобов’язання	17693	6,16	63556	10,82	45863	4,66
Всього:	287015	100	587589	100	300574	х

У 2022 році (згідно з табл. 3.5), відбулися наступні зміни: загальна сума кредиторської заборгованості зросла на 300 574 тис. грн. Основне збільшення спостерігалося за рахунок заборгованості за товари, роботи, послуги, що зросла на 55 336 тис. грн, та за рахунок інших поточних зобов'язань, які збільшилися на 45 863 тис. грн. Також незначно зросла кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування на 81 тис. грн. та з оплати праці на 71 тис. грн.

Важливо відзначити, що найбільший внесок в загальну кредиторську заборгованість на кінець 2022 року склала заборгованість за товари, роботи,

послуги (89,01 %). Також значну частку становлять інші поточні зобов'язання (10,82 %).

Таблиця 3.6

Аналіз порівняння дебіторської заборгованості та зобов'язань перед кредиторами ТОВ «ЛКФ «Світоч»» на кінець 2022 року, тис.грн.

Показник	Дебіторська заборгованість	Кредиторська заборгованість	Перевищення	
			Дебіторської заборгованості	Кредиторської заборгованості
Заборгованість за розрахунками: за товари, роботи, послуги	700197	522992	177205	-
за виданими та одержаними авансами	38464	-	38464	-
з бюджетом	92817	143	92674	-
зі страхування	-	358	-	358
з оплати праці	-	540	-	540
Інші види заборгованості	1802	63556	-	61754
Всього:	833280	587589	308343	62652

Отже, зменшення дебіторської заборгованості відносно кредиторської може бути наслідком зниження кількості клієнтів, які придбали продукцію, що відображає погіршення взаємин з клієнтами. З іншого боку, збільшення дебіторської заборгованості відносно кредиторської може свідчити про фактор неплатоспроможності покупців, що спостерігається у нашому випадку.

Проведений аналіз заборгованості у ТОВ «ЛКФ «Світоч»» дозволяє зробити висновок, що на підприємстві спостерігається тенденція до збільшення заборгованості, що є негативним фактором. Підприємство не взмозі стягнути плату зі своїх дебіторів, а отже не може ефективно справляти свою заборгованість перед кредиторами.

Аналіз ділової активності включає в себе вивчення рівнів і змін різноманітних фінансових показників, таких як оборотність запасів і капіталу підприємства, дебіторська та кредиторська заборгованість, а також фінансовий і операційний цикли, і коефіцієнт стійкості економічного зростання.

Таблиця 3.7

Аналіз показників ділової активності ТОВ «ЛКФ «Світоч»» за 2021-2022 роки

Показники	2021 рік	2022 рік	Відхилення	
			Абсолютне	Відносне
Коефіцієнт мобільності активів	1,15	1,29	0,14	12,17
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1,89	1,94	0,05	2,64
Коефіцієнт оборотності матеріальних оборотних коштів	2,53	2,21	-0,32	-12,65
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	3,33	3,17	-0,16	-4,8
Період погашення дебіторської заборгованості	108,11	113,56	5,45	5,04
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	5,54	5,46	-0,08	-1,44
Період погашення кредиторської заборгованості	64,98	65,93	0,95	1,46
Коефіцієнт фондовіддачі	2,68	2,69	0,01	0,37

З інформації, представленої в таблиці, можна зрозуміти, що протягом аналізованого періоду спостерігалося зростання коефіцієнтів мобільності активів і

оборотності власного капіталу на 0,05 та 0,14 відповідно. Це демонструє збільшену ефективність використання ресурсів та капіталу.

Щодо коефіцієнтів оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості, аналіз підкреслює, що коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості впав на 0,16, тоді як коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості знизився на 0,08. Такі зміни обумовлені істотним збільшенням обсягів дебіторської та кредиторської заборгованості.

Спостерігаються негативні тенденції у своєчасності погашення зобов'язань за дебіторською та кредиторською заборгованостями, що негативно позначилося на показниках тривалості їх оборотності. З аналізу даних таблиці видно, що коефіцієнт оборотності матеріальних оборотних коштів, який відображає кількість циклів використання коштів вкладених у запаси, знизився на 0,32.

Вивчивши показники ділової активності ТОВ «ЛКФ «Світоч»», можна дійти до висновку про погіршення ефективності процесів постачання та загалом ділової активності компанії протягом аналізованого періоду.

Оптимізація дебіторської заборгованості відіграє ключову роль у підвищенні ділової активності підприємства. Для цього компанія може використовувати такі заходи: залучення колекторських агенцій при наявності достатніх документальних підстав, негайне виставлення рахунків після продажу великих обсягів товару, страхування кредитів для захисту від втрат по безнадійних боргах та розробку штрафних санкцій за затримки у виконанні фінансових зобов’язань.

Щодо кредиторської заборгованості, її ефективне використання передбачає забезпечення своєчасного нарахування та виплати коштів. Також важливим є визначення надійних джерел для погашення короткострокових фінансових зобов'язань. Контрольоване сповільнення виплат кредиторської заборгованості може бути корисним для зменшення фінансового циклу компанії, але це має відбуватись без шкоди для фінансової стабільності підприємства.

Отже, в умовах ринку, ділова активність підприємства стає важливим показником його відповідності об’єктивним економічним умовам. Основними

напрямами підвищення ділової активності є скорочення операційного та фінансового циклів, оптимізація використання активів, максимізація прибутку, збільшення конкурентоспроможності продукції та пошук нових ринків збуту.

Висновки до розділу 3

Отже, у звітності господарських організацій міститься найважливіша інформація про результати їхньої господарської діяльності на конкретну дату або за звітний період. Найбільш докладна інформація наводиться у річних фінансових та статистичних звітах.

З усієї бухгалтерської інформації найбільше значення має бухгалтерська (фінансова) звітність, що містить узагальнені відомості про майново-фінансовий стан організації, її поточну діяльність та фінансові результати цієї діяльності. Вона складається з урахуванням даних бухгалтерського обліку.

Бухгалтерський баланс, звіт про фінансові результати, інші форми звітності можуть бути солідною інформаційною основою економічного аналізу діяльності організації. На їх основі можна судити про виконання зобов'язань, передусім перед акціонерами, інвесторами, кредиторами, постачальниками тощо, а також про можливі фінансові труднощі, що ведуть до кризового фінансового стану.

Для більш глибокого і всебічного аналізу необхідно використовувати дані синтетичного і навіть аналітичного бухгалтерського обліку. Дані бухгалтерського обліку дозволяють точніше виявити причини встановлених відхилень від планів. За даними первинних документів можна встановити причини перевитрат, сплати штрафів, винних осіб, вивчити законність і доцільність господарських операцій, що здійснюються.

Дані статистичного обліку та звітності представлені у спеціальних та уніфікованих формах статистичної звітності. Статистична звітність збирається та обробляється задля забезпечення інформацією, яка потрібна для аналізу стану та розвитку різних галузей економіки, до ухвалення управлінських рішень. Дані статистичної звітності використовуються у виявлення тенденцій економічного розвитку організації, і навіть на галузевому рівні і рівні національної економіки.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Таким чином, розрахунки з постачальниками є на кожному підприємстві, без цього виду розрахунків неможлива робота підприємства, адже саме в взаємодії з іншими суб'єктами господарювання організація має можливість формувати фінансові результати. Постачальники є однією з найважливіших ділянок обліку, адже немає на даний момент організації, яка б не закуповувала товари для подальшого їх використання чи перепродажу.

Правильне управління грошовим потоком, разом із систематичним контролем розрахункових операцій із постачальниками та підрядниками, значно впливає на фінансові показники підприємства.

Для поліпшення фінансового стану необхідно постійно відстежувати, щоб у організації не виникало заборгованості. В іншому випадку виникає прострочена кредиторська заборгованість, яка загрожує значними штрафами та пенями.

В свою чергу відображення простроченої кредиторської заборгованість в звітності підприємства значно б покращила відображення реальності фінансового стану підприємства. Тому моя пропозиція полягає в тому, щоб до Балансу додати рядок з простроченою кредиторською заборгованістю (Додаток Ж). Також свого вдосконалення, на мою думку, потребує форма 5 «Примітки до річної фінансової звітності». Моя пропозиція полягає в тому, щоб більш детально розкрити VI розділ «Зобов’язання» в частині поточних зобов’язань, а саме виокремити їх за строками погашення: до 3 місяців, від 3 до 6 місяців та від 6 до 12 місяців (Додаток З).

Доцільно було б більш ширше розкрити аналітику до 63 рахунку, а саме до рахунків 631 та 632 додати: заборгованість термін сплати якої ще не настав, відстрочену та прострочену заборгованість.

У разі ринкових відносин винятково велика роль аналізу фінансового стану підприємства. Це пов'язано з тим, що підприємство, набувши самостійності, набуло так само і повної відповідальності за результати своєї виробничо-підприємницької

діяльності перед власниками, працівниками, комерційними партнерами, інвесторами та іншими контрагентами.

Фінансове становище є відображення фінансової стійкості підприємства на певний момент та забезпеченості його фінансовими ресурсами для безперебійного здійснення господарської діяльності та своєчасного погашення своїх боргових зобов'язань – кредиторської заборгованості.

Під час аналізу кредиторської заборгованості важливо дослідити її динаміку, структуру, причини виникнення та терміни існування. Необхідно також перевірити, чи не включено до заборгованості суми, що не відповідають дійсним зобов'язанням. Аналіз кредиторської заборгованості проводиться не тільки на основі балансу, але й за допомогою даних з первинних та аналітичних обліків.

Рекомендується здійснити підготовку аналітичного звіту щодо заборгованості перед постачальниками та підрядниками для зміцнення нагляду та ефективного управління фінансовими зобов'язаннями компанії (Додаток И).

Для оцінки поточного та перспективного стану підприємства, оцінки можливих та доцільних темпів розвитку підприємства з позицій їх фінансового забезпечення, виявлення доступних джерел коштів та оцінки можливості та доцільності їх мобілізації, прогнозування становища підприємства над ринком капіталів – необхідно провести фінансовий аналіз. Фінансовий аналіз за даними фінансової звітності – це класичний спосіб аналізу. Головною його метою є глибоке, ретельне та комплексне дослідження фінансово-господарської діяльності підприємства.

Бухгалтерський баланс є найбільш інформативною формою для оцінювання фінансового стану підприємства. Через велике значення бухгалтерського балансу, аналіз фінансового стану часто відомий як аналіз балансу.

У процесі здійснення підприємницької діяльності у підприємств виникають взаємини з юридичними та фізичними особами, які у свою чергу призводять до виникнення розрахункових операцій. Для погашення заборгованості на

підприємствах використовуються готівкові, безготівкові, а також негрошові форми розрахунків (векселі, бартер, взаєморозрахунки, переуступка прав вимоги).

Розрахунки готівкою здійснюються через касу підприємства або через підзвітних осіб. Здійснення готівкових розрахунків полягає у передачі коштів від платника до одержувача як розрахунок за отриману послугу, виконані роботи або куплений товар.

В умовах ситуації розвитку ринкових відносин, що швидко змінюється, особливого значення набуває проблема обліку взаємодії між контрагентами на основі безготівкових розрахунків. Однак, враховуючи, що підприємства самостійно обирають форми розрахунків за поставлені матеріальні цінності, роботи та послуги та передбачають їх у договорах, щоб уникнути ризик неплатежів, доцільно буде застосовувати не лише грошові форми розрахунків, а й використовувати різні негрошові форми розрахунків.

В даний час підприємства використовують такі форми та способи розрахунків: платіжні доручення, платіжні вимоги-доручення, акредитиви, у порядку планових платежів, чеки, векселі та ін.

Вибрана форма розрахунків зазначається у договорі. Вибір найбільш раціональної форми розрахунків дозволяє скоротити розрив між часом отримання покупцями та замовниками товарів, робіт, послуг та здійсненням платежу, а саме унеможливлюється виникнення необґрунтованої кредиторської заборгованості.

Насправді виникають ситуації, коли брак коштів створює підприємству серйозні проблеми з своєчасному розрахунку з постачальниками. У зв'язку з цим постає проблема: як розплатитися з контрагентами, не маючи на розрахунковому рахунку достатньої кількості вільних коштів?

Вирішенням цієї проблеми може стати використання негрошових форм розрахунків.

Негрошовий розрахунок – процедура погашення зобов'язань, що виключає рух коштів.

Чіткий порядок дій, яким бухгалтер може керуватися під час перевірки фінансово-господарську діяльність установи, прописати досить складно; це пов'язано з особливостями організації діяльності кожної установи та особистісними характеристиками перевіряючого. Тому програмою перевірки зазвичай встановлюється перелік питань, обов'язкових вивчень, порядок дій працівника, який проводить перевірку.

Проте серед усіх контрольних процедур можна виділити кілька основних блоків:

1) приходячи на перевірку з постачальниками і підрядниками (якщо говорити перевірку, що проводиться в рамках реалізації заходів внутрішнього державного (муніципального) фінансового контролю), контролери вивчають особливості організації діяльності установи (специфіки галузі, в якій здійснює свою діяльність установа, джерела надходження коштів та ін.) . Для отримання необхідної в подальшій роботі інформації ревізори знайомляться зі статутом установи, обліковою політикою та внутрішніми локальними актами, що стосуються питань перевірки, що проводиться. До початку перевірки ревізори на своєму робочому місці готуються до перевірки, вивчаючи законодавчі акти, що регулюють діяльність установи, що перевіряється;
2) проводиться аналіз контрактів (договорів), укладених, виконаних у періоді, що перевіряється. Якщо предметом перевірки є перевірка лише розрахунків із постачальниками та підрядниками, то перевірка дотримання установою норм законів про контрактну систему та про закупівлю товарів, робіт, послуг не здійснюється. Контролери вивчають контракти (договори) щодо правильності розрахунків, тобто дивляться, на яку суму було укладено контракт (договір), який розмір авансового платежу у ньому, був чи ні перерахований авансовий платіж за контрактом (договором), виконано контракт (договір) , чи завершено розрахунки за контрактом (договором) та ін.

3) далі проводиться перевірка вже безпосередньо у періоді, що перевіряється, розрахунків з постачальниками та підрядниками. Для цього вивчаються журнали операції та безпосередньо первинні облікові документи, що додаються до них. Здійснюється перевірка відповідності фактів господарського життя установи та правильності їх відображення на рахунках бухгалтерського обліку та у звітності. Наприклад, за укладеним контрактом (договором), у межах якого здійснювалися розрахунки, вивчаються своєчасність, повнота і правильність відображення їх у рахунках бухгалтерського обліку й у звітності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Необоротні та оборотні активи, власний капітал та зобов'язання великих та середніх підприємств за видами економічної діяльності. Державна служба статистики України. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/fin/fin_new/arh_noa_ved_23u.htm
2. Економічна статистика / Економічна діяльність / Діяльність підприємств. Державна служба статистики України. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/sze_20.htm

3. Світлана Гончарук, Олександра Бойко. СУЧАСНИЙ СТАН ТА НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ЗА НАЦІОНАЛЬНИМИ І МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ. Молодий вчений: № 7 (119). 2023. URL: https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/5905
4. Гончарук, С., Чапко, Т. (2022). РОЗРАХУНКИ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ: ОБЛІК ТА АНАЛІЗ ВПЛИВУ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА. Молодий вчений, 9 (109), С. 129-132. URL: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-9-109-28
5. Кондратюк Д. М. ОПТИМАЛЬНИЙ ПОСТАЧАЛЬНИК ЯК ЧИННИК КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ. Економіка. Управління. Інновації. № 1 (11). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2014_1_53
6. ТЕМА 4.2 ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ ЗА ЗОБОВ'ЯЗАННЯМИ. gvpauoblik. URL: https://olgacim77.wixsite.com/gvpauoblik/10-2
7. Договір поставки. Головбух. URL: https://buhplatforma.com.ua/article/7619-dogovr-postavki-tovaru
8. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text
9. Господарський кодекс України. Документ 436-IV, чинний, поточна редакція. Редакція від 14.08.2021, підстава – 1667-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text
10. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text

11. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України № 2435-IX від 19.07.2022. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 40, ст.365. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text
12. Цивільний кодекс України. Документ 435-IV, чинний, поточна редакція. Редакція від 14.08.2021, підстава – 1667-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text
13. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI : станом на 1 квіт. 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text
14. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text
15. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість». Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text
16. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати». Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text
17. Митний кодекс України : Кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI : станом на 13 січ. 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text
18. Про електронну комерцію : Закон України від 03.09.2015 р. № 675-VIII : станом на 1 січ. 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text
19. Про захист прав споживачів : Закон України від 12.05.1991 р. № 1023-XII : станом на 19 листоп. 2022 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text
20. Про захист економічної конкуренції : Закон України від 11.01.2001 р. № 2210-III : станом на 1 січ. 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text

21. Бутинець Ф. Ф. - Інтегрований облік як засіб управління підприємством, Драбаніч А. В. (2016). Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boaa_2016_2_4
22. Смачило В. В., Халіна В. Ю., Васильєва Т. С. Соціальна відповідальність бізнесу крізь призму комунікацій зі стейкхолдерами. Ефективна економіка. 2018. № 9. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6538
23. Мулик Т. О., Томчук О. Ф., Федоришина Л. І. Аналітичне забезпечення заборгованості підприємства в умовах антикризового управління. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2019. № 1. С. 146–160. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efmapnp_2019_1_14
24. Каминський П.Д, Солонько А.І. АСПЕКТИ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ. СТРАТЕГІЇ ТА ІННОВАЦІЇ: АКТУАЛЬНІ УПРАВЛІНСЬКІ ПРАКТИКИ. С. 29–32. URL: https://donnuet.edu.ua/uploads/files/konf/2016/siaup.pdf
25. Киян А.В, Ярмолюк О.Ф. ОБЛІК І КОНТРОЛЬ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ. Молодий вчений. С. 77–80
26. Замота І.О. Аспекти автоматизації обліку розрахунків із постачальниками та підрядниками. Стан та перспективи розвитку бухгалтерського обліку та оподаткування в Україні. С. 206–208
27. Пінчук, Т., Стефанович, Н., & Кумейко, А. (2023). ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДЕФІНІЦІЇ «ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ» ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ЇЇ КЛАСИФІКАЦІЇ. Економіка та суспільство, (47). https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-66
28. Марусич, О., & Шарманська, В. (2022). ДЕСКРИПТИВНІ ЗАСАДИ ВЕДЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ТА ЇЇ РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ У ЗВІТНОСТІ. Економіка та суспільство, (35). https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-35-27

29. Оляднічук Н. УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ ІЗ ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. URL: https://lib.udau.edu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/56218358-59c2-4c98-af17-4e63c191430c/content
30. Бабенко Л., Фесенко В., Цьома К. ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ТА ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ ІЗ ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ І ПІДРЯДНИКАМИ. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. URL: http://212.1.86.13/jspui/bitstream/123456789/5696/1/Прикладні%20аспекти%20обліку%20і%20контролю.pdf
31. Примуш, Ю., & Головченко, Є. (2020). ОПТИМІЗАЦІЯ РОЗРАХУНКІВ ІЗ ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІД-РЯДНИКАМИ ПІДПРИЄМСТВ . Економічний простір, (163), 133-137. https://doi.org/10.32782/2224-6282/163-23
32. Матюха В. І., Мисака Г. В. Актуальні проблеми обліку розрахунків підприємства з постачальниками та підрядниками. Молодий вчений. Випуск №1. 2018. С. 930-932. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_1%282%29__87
33. Мягких І. М. Методичний підхід до аналізу та оцінки дебіторської та кредиторської заборгованості як складових управління фінансової стійкості авіакомпаній України. Міжн наук.-виробн. журн. Сталий розвиток економіки. № 4 (21). 2015. С. 255-262. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sre_2013_4_56
34. Томчук О. Ф. Аналітичне забезпечення управління кредиторською заборгованістю підприємства. Науковий вісник ЛНУВМБТ ім. С. З. Ґжицького. 2016. Т. 18, №. 2. С. 160-164. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/smlnues_2016_18_2_33

35. Новицька Н. В. Теоретичні аспекти понять «дебіторська заборгованість» і «кредиторська заборгованість». Актуальні проблеми економіки. Випуск №2. 2016. С. 286-290. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2012_2_33
36. Міжнародний стандарт фінансової звітності 1 «Подання фінансової звітності». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/ifrs1.pdf
37. Концептуальна основа фінансової звітності. Міністерство Фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/2019_RB_ConceptualFramework_ukr_AH.pdf
38. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS%2037_ukr_2022.pdf
39. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 (МСБО 1). Подання фінансової звітності. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013#Text
40. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 21 Вплив змін валютних курсів. Міністерство Фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/MSBO-21.pdf
41. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32 Фінансові інструменти: подання. Міністерство Фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS%2032_ukr_2018.pdf
42. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 39 Фінансові інструменти: визнання та оцінка. Міністерство Фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS-39_ukr_2016.pdf
43. Міжнародний стандарт фінансової звітності 7 Фінансові інструменти: розкриття інформації. Міністерство Фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IFRS%2007_ukr.pdf
44. Міжнародний стандарт фінансової звітності 9 Фінансові інструменти. Міністерство Фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IFRS_9_Ukrainian-compressed.pdf

45. Міжнародний стандарт фінансової звітності 16 Оренда. Міністерство Фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IFRS16-ukr_AH-compressed-1.pdf
46. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку: практикум / М58 укл. Ковальчук Т. М., Танасієва М. М. Чернівці, 2020. 144 с. URL: https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3032/%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%BA%D1%83%D0%BC%20%D0%9C%D0%A1%D0%91%D0%9E%20%D0%A2%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D1%81%D1%96%D1%94%D0%B2%D0%B0%20%D0%9C.%D0%9C.2020.pdf?sequence=1&isAllowed=y
47. Міжнародні стандарти фінансової звітності : навч. посібник / укл. М. М. Танасієва, Т. М. Ковальчук. Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2023. 224 с. URL: https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7007/Tanasiyeva_2023_Change1.pdf?sequence=1&isAllowed=y
48. 00382154 - ТОВ "ЛКФ "СВІТОЧ" - Основна інформація - Clarity Project. Clarity Project. URL: https://clarity-project.info/edr/00382154
49. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text
50. Ринок кондитерських виробів. URL: https://agroportal.ua/agrocheck/made-in-ukraine/rinok-konditerskih-virobiv-produkciya-povinna-buti-ne-tilki-smachnoyu-a-y-dostoynoyu-instagram
51. Державна служба статистики. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/
52. Єдиний експортний веб-портал. Експортний напрям Дія.Бізнес. URL: https://export.gov.ua/industry/review/25
53. 00382154 - ТОВ "ЛКФ "СВІТОЧ" - Фінансова звітність за 2022 рік - Clarity Project. Clarity Project. URL: https://clarity-project.info/edr/00382154/finances?current_year=2022

54. 00382154 - ТОВ "ЛКФ "СВІТОЧ" - Фінансова звітність за 2021 рік - Clarity Project. Clarity Project. URL: https://clarity-project.info/edr/00382154/finances?current_year=2021
55. 00382154 - ТОВ "ЛКФ "СВІТОЧ" - Фінансова звітність за 2023 рік - Clarity Project. Clarity Project. URL: https://clarity-project.info/edr/00382154/finances?current_year=2023
56. 00382154 - ТОВ "ЛКФ "СВІТОЧ" - Фінансова звітність за 2020 рік - Clarity Project. Clarity Project. URL: https://clarity-project.info/edr/00382154/finances?current_year=2020
57. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік. Документування господарських операцій з обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками. um.co.ua. URL: http://um.co.ua/11/11-1/11-11592.html
58. Які обов’язкові реквізити повинні мати первинні документи?. kyiv.tax.gov.ua. URL: https://kyiv.tax.gov.ua/okremi-storinki/arhiv/551373.html
59. Компанія "ЛІГА:ЗАКОН". ТТН для підтвердження реальності госпоперації | БУХГАЛТЕР.UA. БУХГАЛТЕР.UA - сайт для бухгалтерів | Новини бухгалтерського та податкового обліку. URL: https://buh.ligazakon.net/news/185788_chi-obovyazkova-ttn-dlya-pdtverdzhennya-realnost-gospoperats
60. Про затвердження Інструкції з інвентаризації матеріальних цінностей, розрахунків та інших статей балансу бюджетних установ. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0728-98#Text
61. Приймання товару: якщо виявлено розбіжності за кількістю. Бухгалтерський тиждень, № 20, Травень, 2010 | Factor. iFactor. URL: https://i.factor.ua/ukr/journals/bn/2010/may/issue-20/article-82396.html

62. Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0163500-22#Text
63. Замула І.В Танасієва М.М. ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ Навчальний посібник. Чернівці, 2021. 336 с. URL: https://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7959/Замула.pdf?sequence=1&isAllowed=y
64. Контрагенти. Фредо. Електронна звітність та документообіг. URL: https://fredo.com.ua/help/sprpartner.htm
65. BAS. Розрахунки з контрагентами :: Конфігурація BAS Бухгалтерія КОРП. Редакція 2.1. Посібник з ведення обліку. Інформаційна система ITC. URL: https://its.bas-soft.eu/db/basacccorp/content/52/hdoc
66. Шкарабан С.І Спільник І.В Шеремета М.Й. ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС ДИСЦИПЛІНИ (Для студентів напряму підготовки “Фінанси і кредит”). DSpace at West Ukrainian National University: Головна сторінка. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/10414/1/Фінансовий%20аналіз_doc.pdf
67. 10.6. Аналіз показників ліквідності і платоспроможності підприємства - Бібліотека BukLib.net. Головна - Бібліотека BukLib.net. URL: https://buklib.net/books/28009/
68. Фінансовий аналіз та висновок. Фінансовий аналіз та висновок. URL: https://analizua.com
69. Мац Т. П., Малига О. М. Особливості облікових процедур розрахунків з постачальниками та підрядниками. Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю. Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Полтава. 2019. С. 219-227. URL: https://dspace.pdau.edu.ua/server/api/core/bitstreams/738812c0-3b40-421a-8576-ff3bc5b87f9f/content

70. Ступницька Т. М. Маркова Т. Д. Кредиторська заборгованість підприємства: оцінка та механізми управління. Економіка харчової промисловості. Том 10, Випуск 4. 2018. С. 66-78. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/echp_2018_10_4_9